

Rapport Nr. 0154

Archeologienota

Herentals, Nederrij 117-119-121
Verslag van Resultaten

Titel

Archeologienota Herentals, Nederrij 117-119-121: Verslag van Resultaten

Auteur(s)

Jeroen Verrijckt & Jasmien Van Bavel

Erkende archeoloog

2015/00053

Jeroen Verrijckt

Projectnummer J. Verrijckt

2019-185

Projectnummer Onroerend Erfgoed

2019F209

Plaats en datum

Beerse, 20 augustus 2019

© J. Verrijckt bvba. Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag zonder bronvermelding worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door print-outs, kopieën, of op welke andere manier dan ook, zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming.

Inhoud

1	Bureauonderzoek.....	1
1.1	Beschrijvend gedeelte	1
1.1.1	Administratieve gegevens	1
1.1.2	Onderzoeksopdracht	4
1.1.3	Juridisch kader.....	4
1.1.4	Randvoorwaarden	5
1.2	Werkwijze en strategie.....	5
1.3	Aanleiding	6
	Huidige situatie en gekende verstoringen	6
	Geplande werken en bodemingrepen	20
1.4	Assessmentrapport.....	22
1.4.1	Topografische situering	22
1.4.2	Landschappelijke en hydrografische situering	22
1.4.3	Geologische situering	26
1.4.4	Bodemkundige situering	26
1.4.5	Historische bronnen	35
1.4.6	Cartografische bronnen	36
1.4.7	Archeologisch bronnen	51
1.5	Besluit	61
1.5.1	Beantwoording onderzoeksvragen	61
1.5.2	Archeologische verwachting	63
1.5.3	Potentieel op kennisvermeerdering	65
1.5.4	Afweging noodzaak verder vooronderzoek	65
1.5.5	Samenvatting	68
2	Lijst met figuren	69
3	Lijst met tabellen.....	70
4	Plannenlijst	70
5	Bibliografie	74
6	Bijlagen.....	76

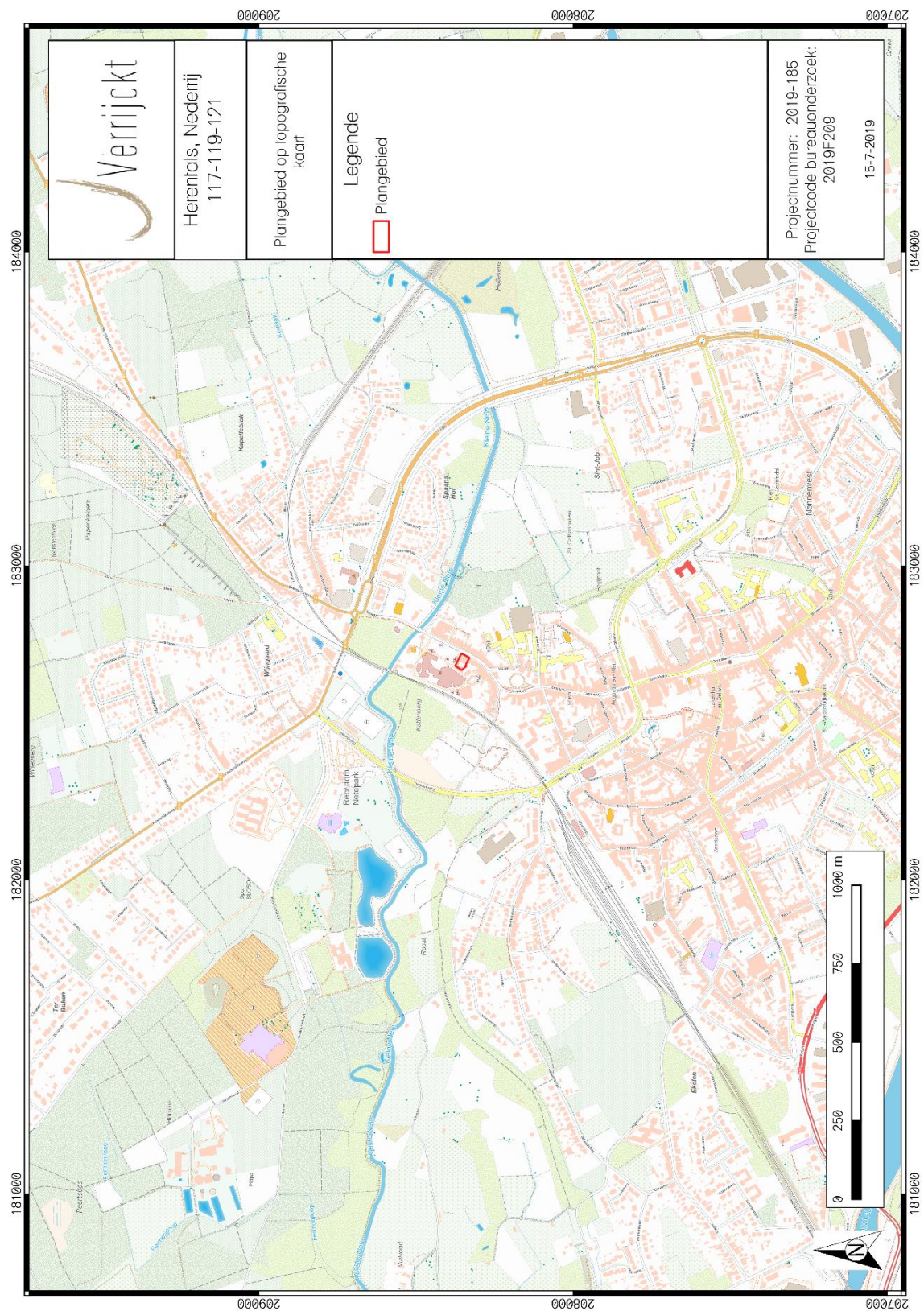

1 Bureauonderzoek

1.1 Beschrijvend gedeelte

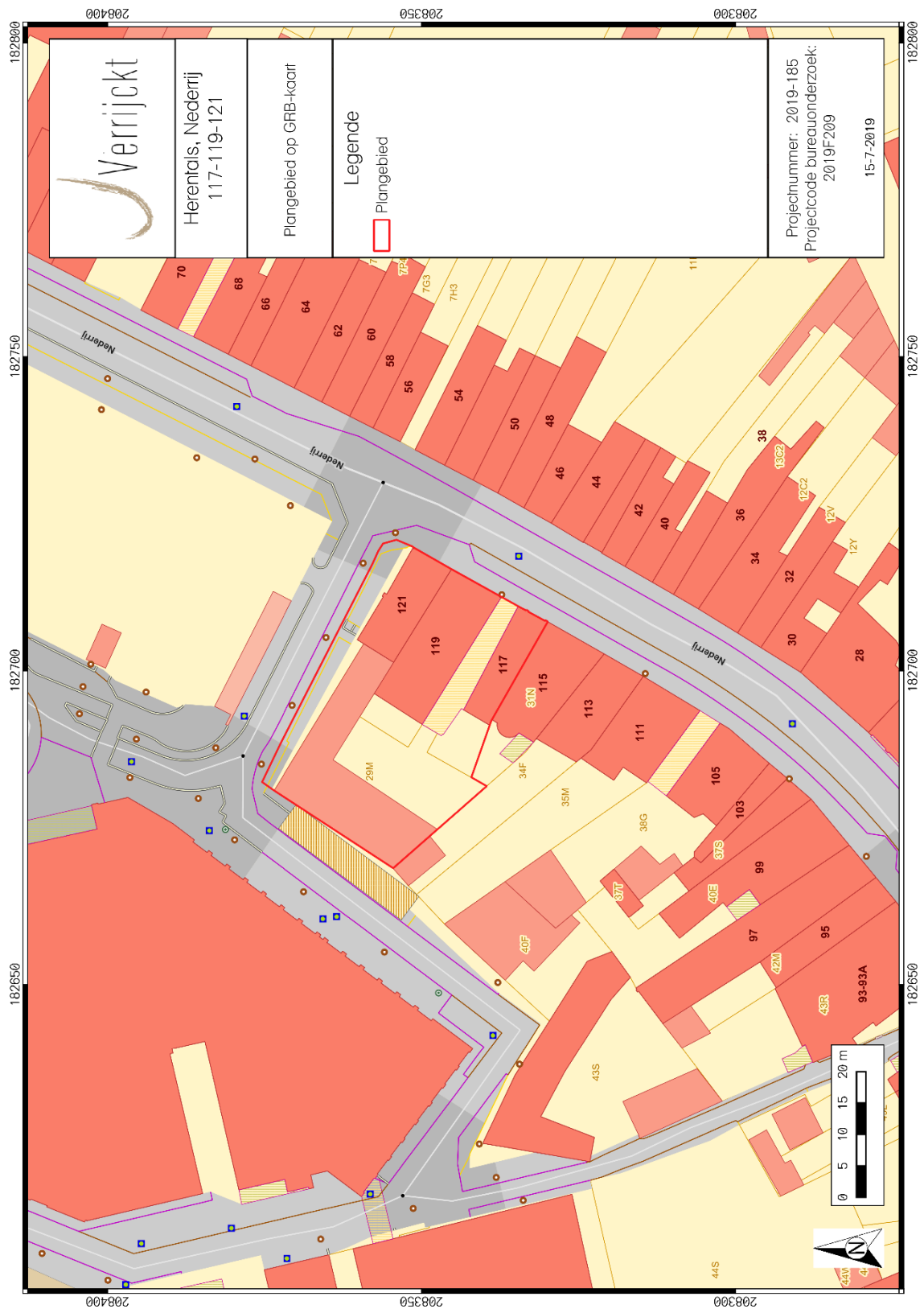
1.1.1 *Administratieve gegevens*

Projectcode J. Verrijckt		2019-185
Projectcode Onroerend Erfgoed		2019F209
Locatie	Provincie	Antwerpen
	Gemeente	Herentals
	Deelgemeente	/
	Straat	Nederrij
Kadastrale gegevens	Gemeente	Herentals
	Afdeling	1
	Sectie	F
	Percelen	28V, 28X, 29M en 26c2
Coördinaten	Noordoost	X: 182720,2556 Y: 208356,1375
	Noordwest	X: 182682,3905 Y: 208375,4013
	Zuidoost	X: 182707,8212 Y: 208329,8951
	Zuidwest	X: 182668,5558 Y: 208354,5234
Oppervlakte plangebied		Ca. 1.301 m²
Oppervlakte bodemingreep		Ca. 1.301 m²
Erkend Archeoloog		2015/00053 Jeroen Verrijckt

Figuur 1: Plangebied op topografische kaart¹

¹ AGIV 2018a

Figuur 2: Plangebied op kadasterkaart (GRB)²

² AGIV 2018d

1.1.2 *Onderzoeksopdracht*

De aanleiding van het bureauonderzoek vormt de geplande sloop van de huidige bebouwing en de aanleg van een bovengrondse parking met groenzone en riolering aan de Nederrij 117, 119 en 121 in Herentals. Dit bureauonderzoek is de eerste stap in het archeologisch vooronderzoek met het oog op het bekomen van een in akte genomen archeologienota in het kader van het Onroerendergoeddecreet (decreet van de Vlaamse Regering 12 juli 2013) en het Onroerendergoedbesluit van de Vlaamse Regering van 16 mei 2014.

Hierbij wordt een archeologische verwachting opgesteld voor het plangebied. Deze verwachting wordt tezamen met de geplande bodemingrepen bestudeert. Op basis hiervan wordt beoordeeld of eventuele archeologische waarden verstoord worden én dat er een potentiële kenniswinst te behalen is bij verdere onderzoeken binnen het plangebied. Het uiteindelijke doel is het formuleren van een advies hoe deze mogelijke archeologische waarden beschermt of onderzocht dienen te worden, of wordt het plangebied vrijgegeven. Dit advies is bindend van zodra de archeologienota is goedgekeurd door Onroerend Erfgoed.

Om een gedegen advies op te stellen dienen minimaal volgende onderzoeksvragen beantwoord te worden:

- Wat zijn de gekende archeologische en historische gegevens en welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologische potentieel van het terrein?
- Zijn er gegevens gekend dat de bodem (deels) verstoord is?
- Wat is de impact van de geplande werken?
- Is er via archeologisch onderzoek of waarnemingen op aanpalende of nabijgelegen percelen reeds info beschikbaar over de dikte en de opbouw van het aanwezige bodemarchief?
- Is er een archeologische site aanwezig? Zo ja, wat zijn de karakteristieken en de bewaringstoestand ervan? Wat is de relatie met het landschap? Welke waarde heeft de site?
- Wat is de te volgen strategie tijdens een eventueel verder onderzoek en welke bijkomende onderzoeksvragen moeten daarbij beantwoord worden?

1.1.3 *Juridisch kader*

In het kader van het Onroerendergoeddecreet (decreet van de Vlaamse Regering 12 juli 2013) en het Onroerendergoedbesluit van de Vlaamse Regering van 16 mei 2014, is de eigenaar en gebruiker van gronden waarop zich archeologische waarden bevinden verplicht deze waarden te behoeden en beschermen voor beschadiging en vernieling. In het licht van de bestaande wetgeving heeft de opdrachtgever beslist eventuele belangrijke archeologische waarden te onderzoeken voorafgaande aan de werken. Dit kan door behoud in situ, als de waarden ingepast kunnen worden in de plannen, of ex situ, wanneer de waarden onomkeerbaar vernietigd worden. Onderdeel van de archeologienota is dat er mogelijkheden gezocht worden om in situ behoud te bewerkstelligen en, indien dit niet kan, er aanbevelingen worden geformuleerd voor vervolgonderzoek. Om vast te stellen of bij werkzaamheden archeologische waarden zullen vernietigd worden, is een archeologisch onderzoek nodig. Er wordt een bureauonderzoek uitgevoerd. Op basis van bekende gegevens van bodemkaarten, uit cartografische en andere historische bronnen en eventueel voorgaand onderzoek

in de directe omgeving van het projectgebied wordt een inschatting gemaakt van het archeologisch potentieel van het projectgebied. Indien uit deze desktopanalyse blijkt dat er een kans is op het aantreffen van archeologische waarden binnen het projectgebied, zal de bodem onderzocht worden op gaafheid van het bodemprofiel en de aanwezigheid van archeologische indicatoren.

Deze archeologienota dient in akte genomen te worden door het Agentschap Onroerend Erfgoed en nadien bij de aanvraag gevoegd te worden. Van zodra de archeologienota in akte is genomen, is deze bindend.

Binnen het plangebied wordt de sloop van de huidige bebouwing en de aanleg van een bovengrondse parking met groenzone gerealiseerd. Hierbij bedraagt de totale oppervlakte van het plangebied ca. 1.301 m² en bedraagt de bodemingreep ca. 1.301 m². Het plangebied is niet gelegen in een beschermde archeologische site of gebied waar geen archeologische waarden te verwachten zijn.³ Het plangebied is echter wel gelegen in een vastgesteld archeologische zone, namelijk de historische stadskern van Herentals. Het perceelsoppervlak bedraagt hierbij meer dan 300 m² en de bodemingreep bedraagt meer dan 100 m². Het terrein zal niet onderhevig zijn aan lijninfrastructuur en aanhorigheden. Hierdoor dient, volgens het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013, een archeologienota te worden toegevoegd aan de omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen.

1.1.4 Randvoorwaarden

Niet van toepassing.

1.2 Werkwijze en strategie

Hierbij wordt een archeologische verwachting opgesteld voor het plangebied. Deze verwachting wordt tezamen met de geplande bodemingrepen bestudeerd. Op basis hiervan wordt beoordeeld of eventuele archeologische waarden verstoord worden én dat er een potentiële kenniswinst te behalen is bij verdere onderzoeken binnen het plangebied. Het uiteindelijke doel is het formuleren van een advies hoe deze mogelijke archeologische waarden beschermt of onderzocht dienen te worden, of wordt het plangebied vrijgegeven.

Informatie over de geplande werken werd aangeleverd door de initiatiefnemer om een zo duidelijk mogelijk zicht te krijgen van de geplande werken en hun impact.

Om een beeld te kunnen creëren van de fysisch-geografische situatie en landschappelijke ligging, is er beroep gedaan op de gekende geografische, geologische en bodemkundige bronnen.

- GRB/kadasterkaart
- Topografische kaart
- Orthofoto
- Tertiairgeologische kaart
- Quartairgeologische kaart

---

³ AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2017

- Bodemkaart

Vervolgens wordt een historische en archeologische analyse van het plangebied uitgevoerd. Hierbij wordt zowel archeologische als historische vakliteratuur en het beschikbare historische en archeologische kaartmateriaal geraadpleegd. Dit historische kaart materiaal kan een beeld geven van de evolutie van het landgebruik in en in de omgeving van het plangebied. Naast de gangbare historische kaarten zijn ook Wikipedia, het Rijksarchief in België en Cartesius geraadpleegd.⁴

Volgend archeologisch en historisch kaartmateriaal werd geconsulteerd:

- CAI-kaart
- Jacob Van Deventerkaart
- Primitief Kadaster 1830-1834
- Ferrariskaart
- Atlas der Buurtwegen
- Vandermaelenkaart
- Historische topografische kaart uit 1873, 1904, 1939 en 1969 (resultaten van Cartesius ea)

Het kaartmateriaal in deze archeologienota werd opgesteld met QGIS, dit is een vrij en open source geografisch informatiesysteem.

Er werd contact opgenomen met het stadsarchief van Herentals, alsook met de IOED Land van Nete en Aa (Kempens Karakter).

1.3 Aanleiding

Huidige situatie en gekende verstoringen

Het plangebied is momenteel bebouwd en verhard (Fig. 3). In totaal gaat het om een bebouwde oppervlakte van ca. 868 m². De verharding bedraagt ca. 315 m². De verharding bestaat uit betonnen platen en steenslag ter hoogte van de achterzijdes van gebouwen nr. 117 en 119. De betonnen platen liggen op ca. 20 cm -mv. Tot hoe diep de steenslag zich situeert is onbekend, aangezien uit de gezette controleboringen niet dieper geboord kon worden dan 85 cm -mv ter hoogte van controleboring 2. Controleboring 1 raakte niet door het aanwezige steenpuin. (Meer informatie in het onderdeel 1.4.4 Bodemkundige situering). Ter hoogte van de zijgevel van gebouw nr. 121 situeert zich hier klinkerverharding. Ook deze zal een diepte hebben van ca. 20 cm -mv. In totaal is er nog ca. 118 m² over die groenzone beslaat. De groenzone situeert zich voornamelijk achter gebouw nr. 117. Ook een deel groenzone situeert zich ten oosten van gebouw nr. 121. In de groenzone ter hoogte van gebouw nr. 117 situeren zich ook nog bakstenen. Daarnaast lijkt er nog een betonnen plaat van ca. 20 cm onder het groen aanwezig te zijn. Deze plaat lijkt op het maaiveld te liggen. Er kon niet gezien worden of deze in het maaiveld ging.

---

⁴ <https://nl.wikipedia.org/wiki:> Het Rijksarchief in België. Kadaster. Primitieve Plannen; CARTESIUS 2018

Gebouwen nr. 117 en nr. 119 zijn onderkelderd. Gebouw nr. 117 heeft een vrij kleine kelder van ca. 24 m². Deze kelder situeert zich op ca. 1,90 m -mv. Gebouw nr. 119 was volledig onderkelderd, dit over een oppervlakte van ca. 238 m². Deze kelder situeert zich op een diepte van ca. 2 m -mv. Doordat gebouw nr. 121 nog in eigendom is van het OCMW kon op deze plaats geen bezoek plaatsvinden. Onbekend is momenteel of onder dit gebouw zich nog een kelder bevindt. (Fig. 4) De overige gedeeltes van de gebouwen zullen verder zijn gefundeerd op een diepte van ca. 80 cm -mv. Meer informatie omtrent de bewoningshistoriek en de huidige situatie wordt weergegeven in 1.4.7 Archeologische bronnen. Ook fig. 5 t/m 24 geven de huidige situatie weer van het plangebied.

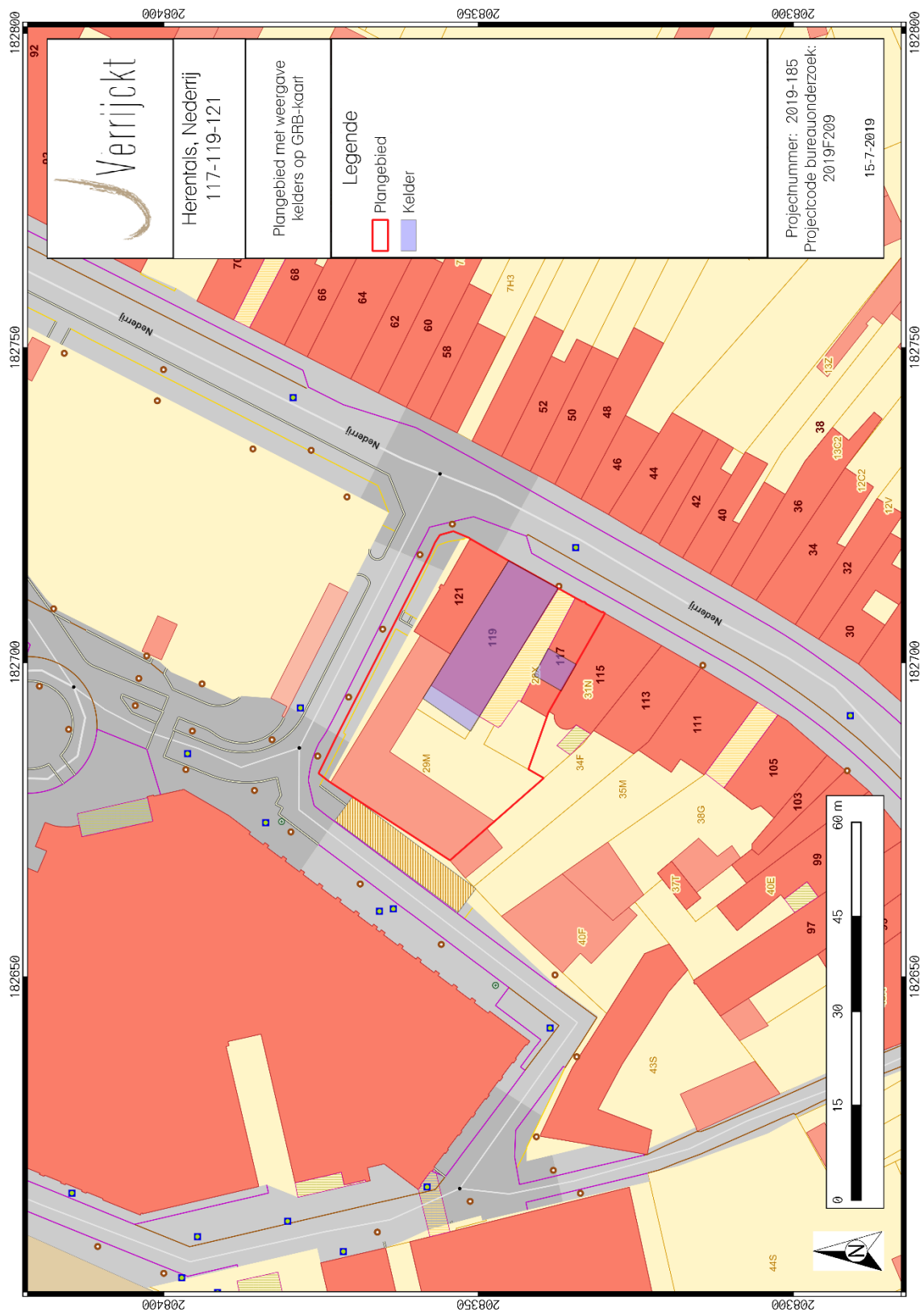
De ondergrondse nutsvoorzieningen situeren zich tussen 1 en 2 m -mv en zijn aangesloten op de Nederrij. Ook enkele tanks bevinden zich in het plangebied (Fig. 14). De diepte van deze tanks zijn niet gekend. Eén tank bevindt zich weliswaar in de kelder.

Figuur 3: Plangebied met weergave huidige bodemverstoringen op orthofoto uit 2017⁵

⁵ AGIV 2018e

⁶ AGIV 2018e

Figuur 5: Gebouwen nr. 117, 119 en 121 (© J. Verrijckt Archeologie & advies bvba)

Figuur 6: Keldertrap gebouw nr. 117 (© J. Verrijckt Archeologie & advies bvba)

Figuur 7: Kelder gebouw nr. 117: detail 1 (© J. Verrijckt Archeologie & advies bvba)

Figuur 8: Kelder gebouw nr. 117: detail 2 (© J. Verrijckt Archeologie & advies bvba)

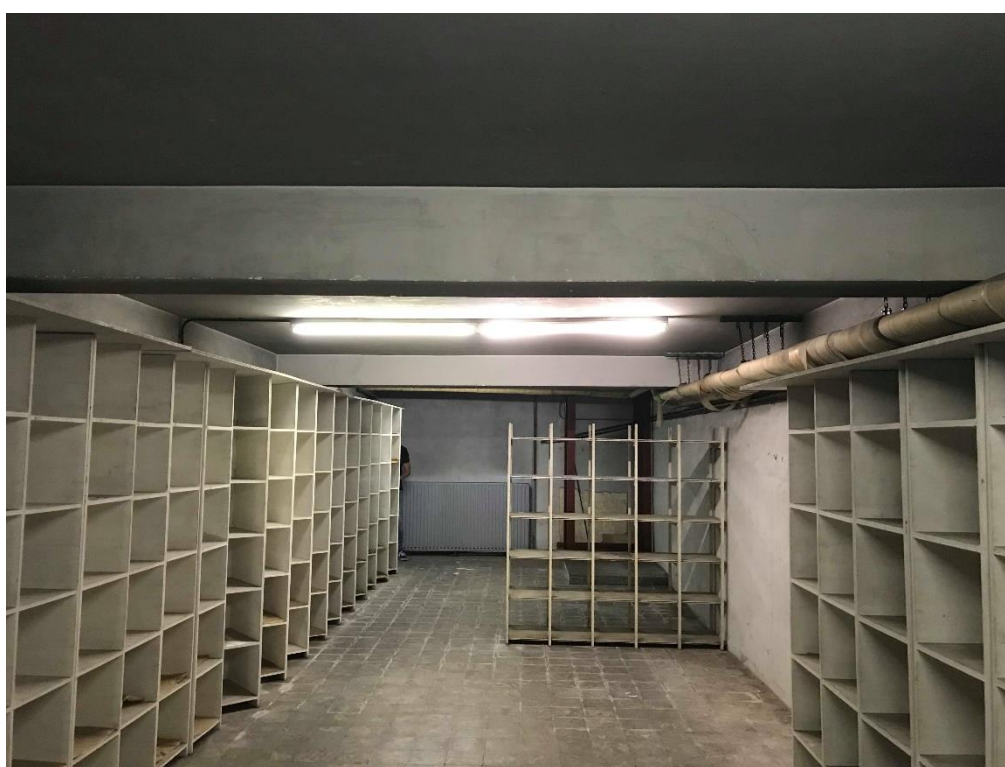
Figuur 9: Kelder gebouw nr. 117: detail 3 (© J. Verrijckt Archeologie & advies bvba)

Figuur 10: Kelder gebouw nr. 119: detail 1 (© J. Verrijckt Archeologie & advies bvba)

Figuur 11: Kelder gebouw nr. 119: detail 2 (© J. Verrijckt Archeologie & advies bvba)

Figuur 12: Kelder gebouw nr. 119: detail 3 (© J. Verrijckt Archeologie & advies bvba)

Figuur 13: Kelder gebouw nr. 119: detail 4 (© J. Verrijckt Archeologie & advies bvba)

Figuur 14: Achterzijde gebouw nr. 119 (© J. Verrijckt Archeologie & advies bvba)

Figuur 15: Loods aan gebouw nr. 119: detail 1 (© J. Verrijckt Archeologie & advies bvba)

Figuur 16: Loods aan gebouw nr. 119: detail 2 (© J. Verrijckt Archeologie & advies bvba)

Figuur 17: Loods aan gebouw nr. 119: detail 3 (© J. Verrijckt Archeologie & advies bvba)

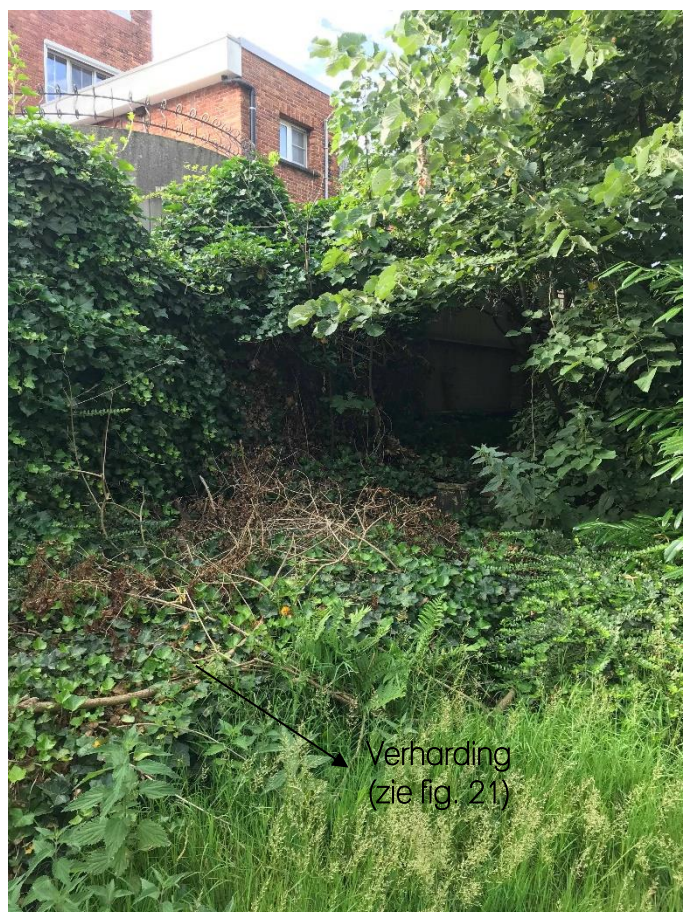

Figuur 18: Binnenkant loods: detail 1 (© J. Verrijckt Archeologie & advies bvba)

Figuur 19: Binnenkant loods: detail 2 (© J. Verrijckt Archeologie & advies bvba)

Figuur 20: Groenzone aan gebouw nr. 117 (© J. Verrijckt Archeologie & advies bvba)

Figuur 21: Verharding (betonnen plaat) in de groenzone aan gebouw nr. 117 (© J. Verrijckt Archeologie & advies bvba)

Figuur 22: Groenzone, verharding en steenslag aan de achterzijde van gebouw nr. 117 en 119 (© J. Verrijckt Archeologie & advies bvba)

Figuur 23: Bakstenen in de groenzone aan gebouw nr. 117 (© J. Verrijckt Archeologie & advies bvba)

Figuur 24: Zijgevel gebouw nr. 121 (groenzone met verharding) (© J. Verrijckt Archeologie & advies bvba)

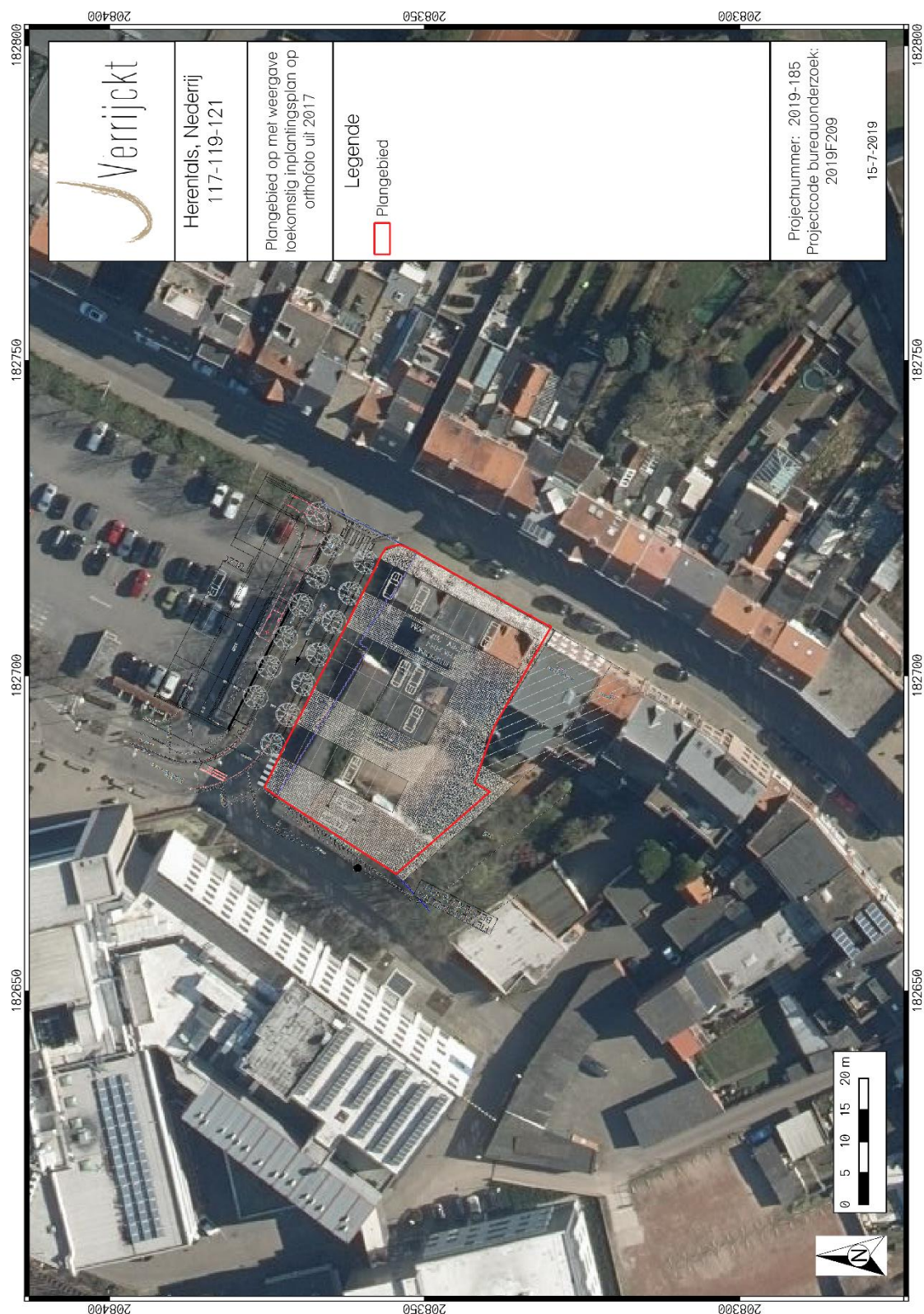
Geplande werken en bodemingrepen

De opdrachtgever plant op het terrein de bovengrondse sloop van de gebouwen om nadien een bovengrondse parking met groenzone en riolering aan te leggen. De aard en omvang van de ingrepen worden hieronder beschreven.

De aanleg van de bovengrondse parking zal bestaan uit nieuwe klinkerverharding (Fig. 25 en 26). De nieuwe verharding zal een opbouwdikte van ca. 80 cm kennen. De nieuwe bovengrondse parking zal een oppervlakte hebben van ca. 606,15 m². De groenzone zal men aan de oostelijke en zuidelijke zijde van de parking aanleggen. Ook zal er een riolering worden aangelegd, vermoedelijk op een maximale diepte van 3 m -mv. Deze zal worden aangesloten op de openbare riolering van de Nederrij.

In een tweede fase, waarvoor men een nieuwe omgevingsvergunning zal indienen, zal men een ondergrondse parking voorzien. De bestaande ondergrondse parking die zich ten noorden van het plangebied bevindt, zal worden doorgetrokken. Voor deze werkzaamheden dient een nieuwe archeologienota opgemaakt te worden.

Gedetailleerde plannen zijn terug te vinden in de bijlage.

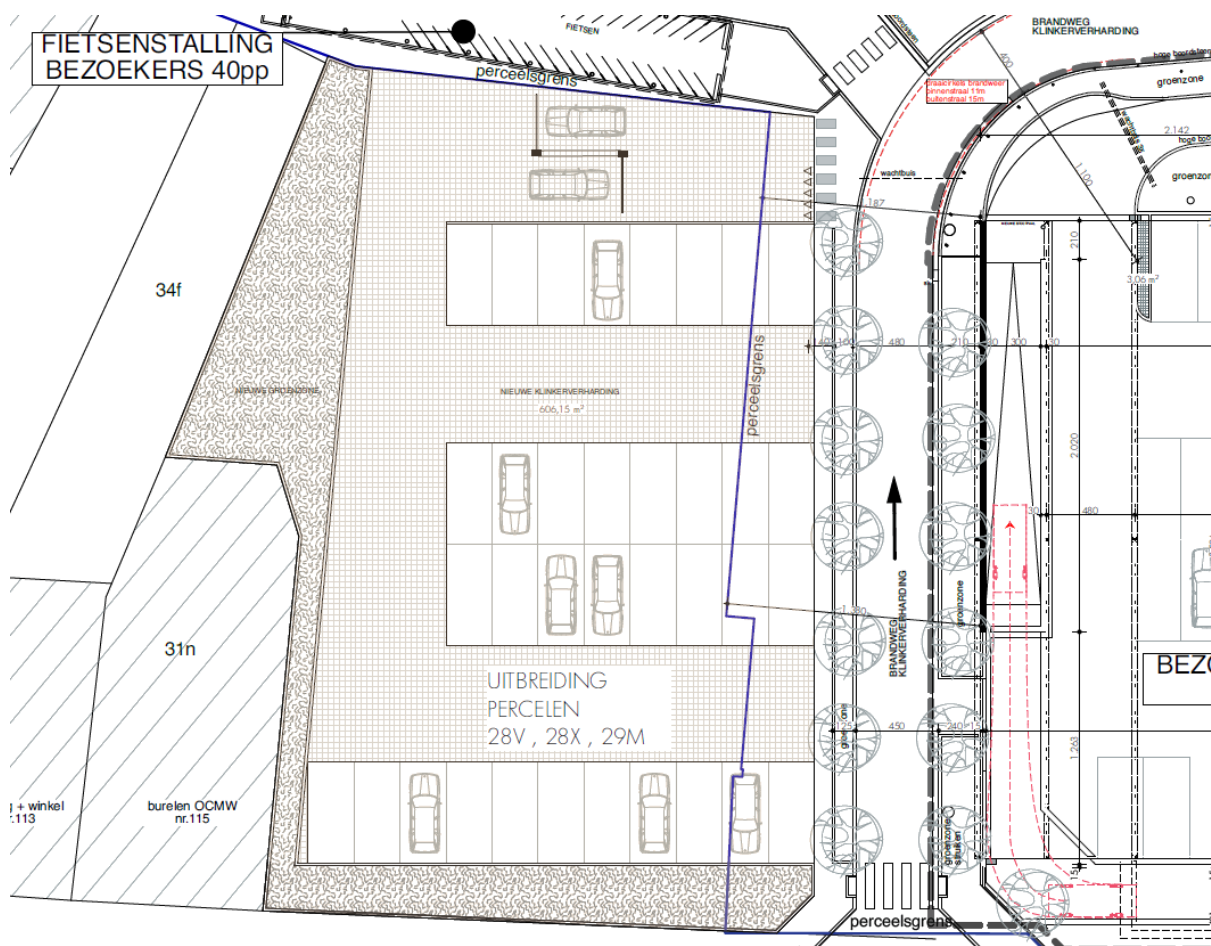

Figuur 25: Plangebied met weergave van toekomstige inplanting⁷ op orthofoto uit 2017⁸

⁷ Plan aangebracht door initiatiefnemer.

⁸ AGIV 2018e

Figuur 26: Plangebied met weergave van toekomstige inplanting⁹

1.4 Assessmentrapport

1.4.1 Topografische situering

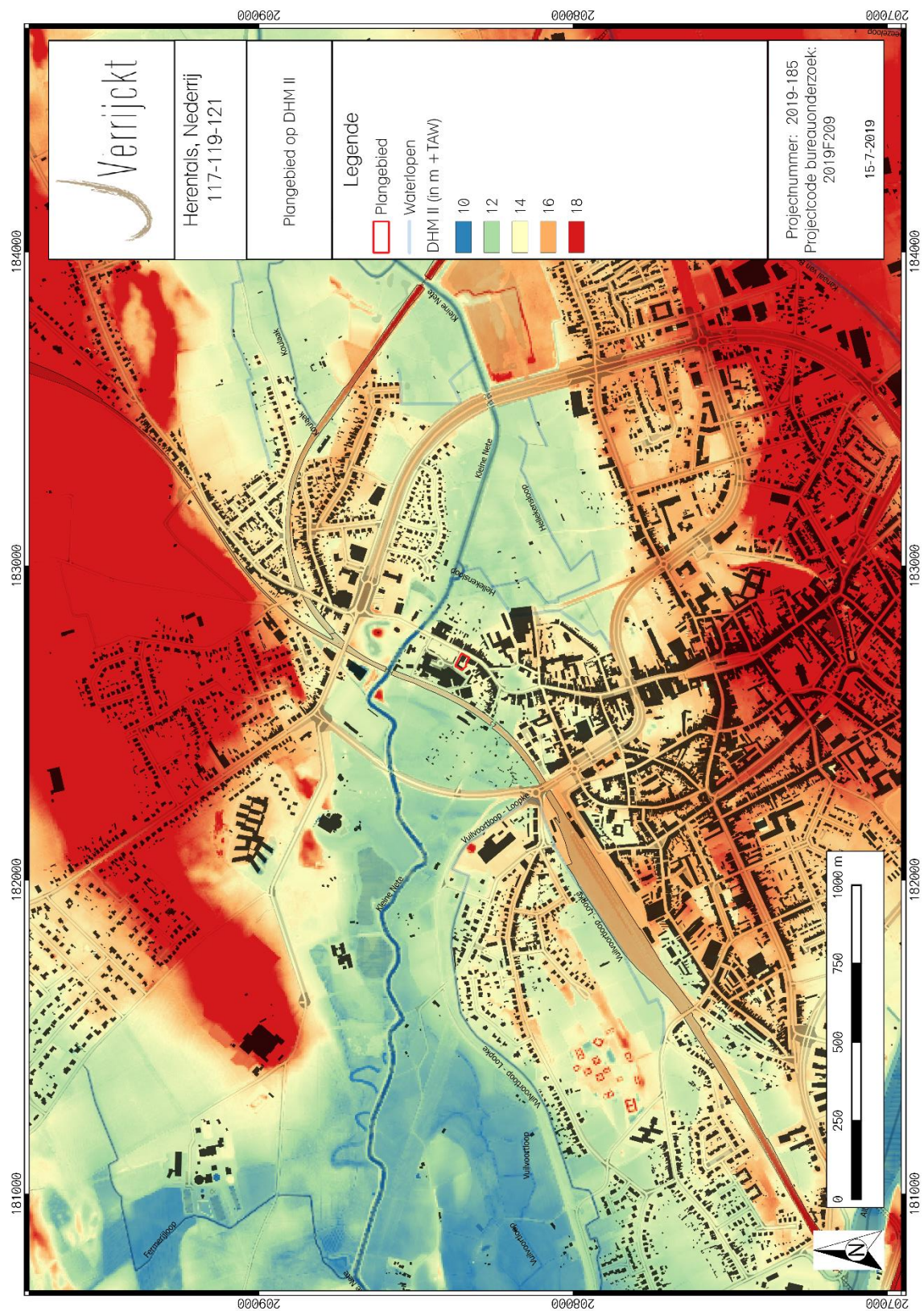
De exacte locatie van het plangebied is weergegeven op figuren 1 en 2. Het plangebied is gelegen aan de Nederrij in Herentals. Ten noorden van het plangebied bevindt zich het ziekenhuis Sint-Elisabeth van Herentals, alsook het kasteel met omgeving 'Hof Le Paige'. Verder is de omgeving bebouwd. Hier en daar zijn er nog enkele zones in gebruik als akkerland, weiland en bebost gebied.

1.4.2 Landschappelijke en hydrografische situering

De omgeving rondom het projectgebied bevindt zich volgens het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (DHM) tussen 10 en 18 m + TAW. Het plangebied ligt hierbij in een lager gelegen gebied, namelijk in de vallei van de Kleine Nete. Deze waterloop situeert zich op ca. 160 m ten noorden van het plangebied. De Kleine Nete situeert zich tussen twee hoger gelegen gebied of dekzandruggen. Deze bevinden zich ten noorden en ten zuiden van het plangebied. (Fig. 27)

⁹ Plan aangebracht door initiatiefnemer.

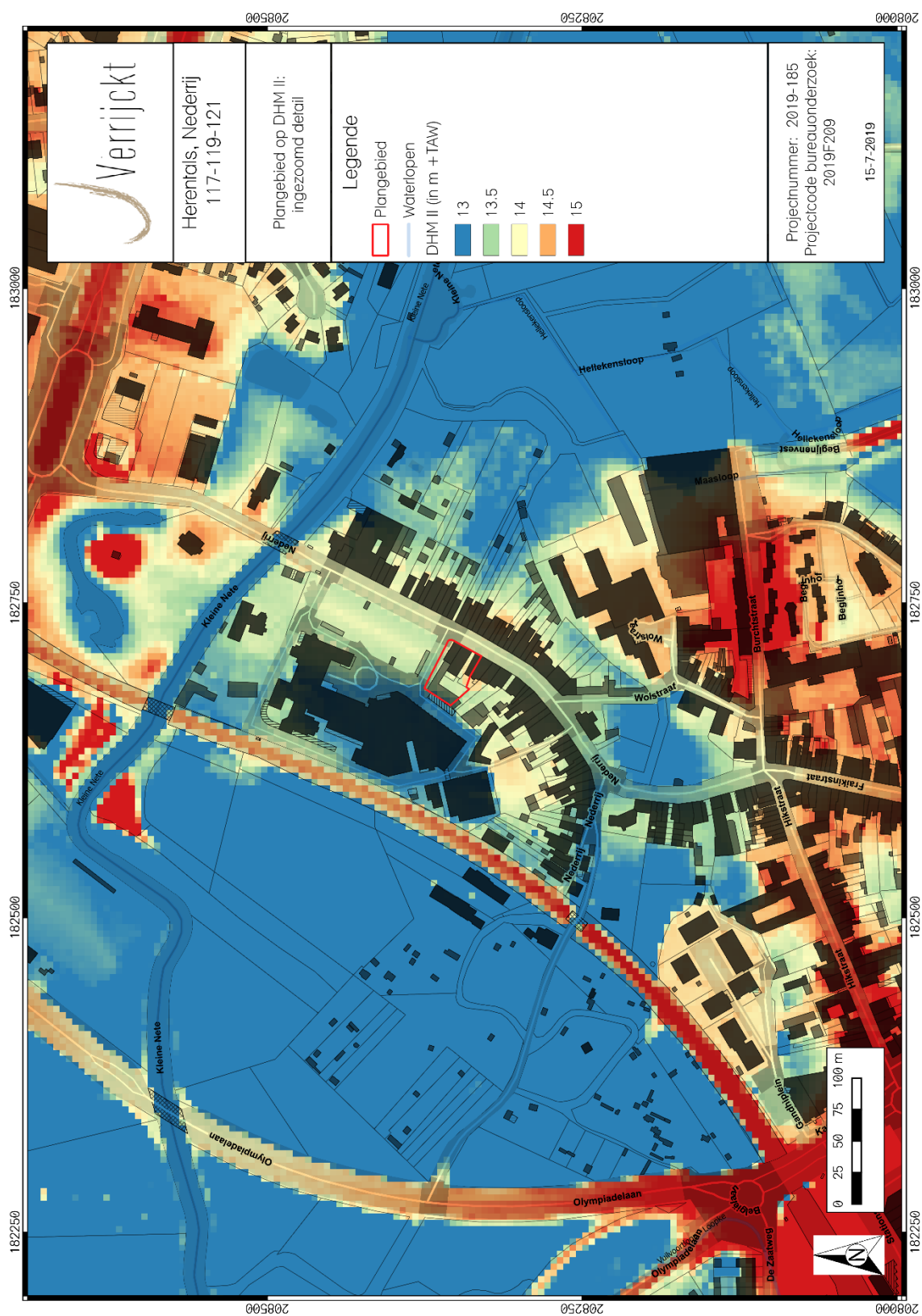
Op microschaal situeert het plangebied zich tussen 13 en 14 m +TAW. Het loopt op naar de straatkant toe. Bekeken vanuit groter perspectief lijkt het plangebied op een kleine verhoging te liggen ten opzichte van de nabije omgeving. (Fig. 28)

Figuur 27: Plangebied op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen II (DHM II)¹⁰

¹⁰ AGIV 2018b

Figuur 28: Plangebied op het DHM: ingezoomd detail¹¹

¹¹ AGIV 2018b

In geomorfologisch opzicht bevindt het plangebied zich in de depressie van Schyns-Nete. Deze eenheid is een laagliggend gebied (tussen 5 en 20 m + TAW). Het wordt gekenmerkt door een bosrijk zachtgolvend gebied met een parallelle reliëfstructuur gevormd door valleien en pliocene dekzandruggen. Hierbij kunnen klei en grof zand op de hoger gelegen delen en fijn zand in de lager gelegen delen teruggevonden worden. Lokaal zijn deze afgedekt door holocene rivierduinen. De depressie van de Schyns-Nete bestaat uit een afwisseling van overwegend west-oost georiënteerde ruggen en dalen met een geringe hoogte.¹²

1.4.3 Geologische situering

Paleogeen en Neogeen (Tertiair)

De omgeving van het plangebied wordt gekenmerkt door afzettingen van de Formatie van Diest. De Formatie kenmerkt zich door groen tot bruin, heterogeen zand. Er komen meerdere grindlagen, (ijzer)zandsteenbanken en kleirijke horizonten voor. Er is sprake van een schuine gelaagdheid met glauconietrijke en micarrijke horizonten. (Fig. 29)

Quartair 1/200.000

Op de Quartairgeologische kaart 1/200.000 is het plangebied gekarteerd als profieltype 3a. De onderste laag bestaat uit fluviatiele afzettingen van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen). Deze karteereenheid ontbreekt mogelijk in sommige delen van de beekvalleien buiten de Vlaamse Vallei en haar uitlopers. De afzettingen worden bedekt door eolische afzettingen (zand tot silt) van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen), mogelijk Vroeg-Holocene en/of hellingsafzettingen van het Quartair. Deze afzettingen zijn mogelijk afwezig. Ze worden op hun beurt bedekt door fluviatiele afzettingen (organochemisch en perimariën inclusief) van het Holocene en mogelijk Tardiglaciaal (Laat-Weichseliaan). (Fig. 30 en 31)

Quartair 1/50.000

Op de Quartairgeologische kaart 1/50.000 is het plangebied gekarteerd als profieltype 2. De onderste laag bestaat uit Tertiaire afzettingen. Deze worden afgedekt door alluvium dat op hun beurt bedekt is door de Formatie van Singraven. Deze Formatie bestaat uit klei, weinig en siltig fijn zand en soms grof zand. Af en toe komen er pure veenlagen voor die vaak ijzerhoudend zijn. Er wordt een onderscheid gemaakt tussen de veenhoudende en de niet-veenhoudende variant. Deze afzettingen zijn het resultaat van (sub)recente alluvatie in het bekken van de Grote en Kleine Nete, en, het Groot Schijn. De dikte bedraagt meestal 1 tot 2 m. De afzettingen zijn afgezet door een meanderende rivier of beek waar lokaal veenvorming optreedt.¹³ (Fig. 32 en 33)

1.4.4 Bodemkundige situering

Op de bodemkaart van Vlaanderen is de bodem in het plangebied gekarteerd als een OB-bodem (bebouwde zone, fig. 34). Soms wordt het bodemprofiel door het ingrijpen van de mens gewijzigd of vernietigd. Een OB-bodem is daar een voorbeeld van.

¹² GOOLAERTS, S. en BEERTEN, K. 2006, 2.

¹³ GOOLAERTS, S. en BEERTEN, K. 2006, 8.

Mogelijk kunnen een Sep3-bodem en/of een ZDp-bodem aanwezig zijn, aangezien deze bodemtypes aan weerszijden van het plangebied liggen.

Een Sep3-bodem is een natte lemige zandbodem zonder profiel. Deze natte grondwatergronden met reductiehorizont hebben roestverschijnselen dewelke zich aftekenen in het benedengedeelte van de humeuze bovengrond. De reductiehorizont situeert zich tussen 100 en 120 cm diepte. Het zijn natte depressie- en beekvalleigronden.

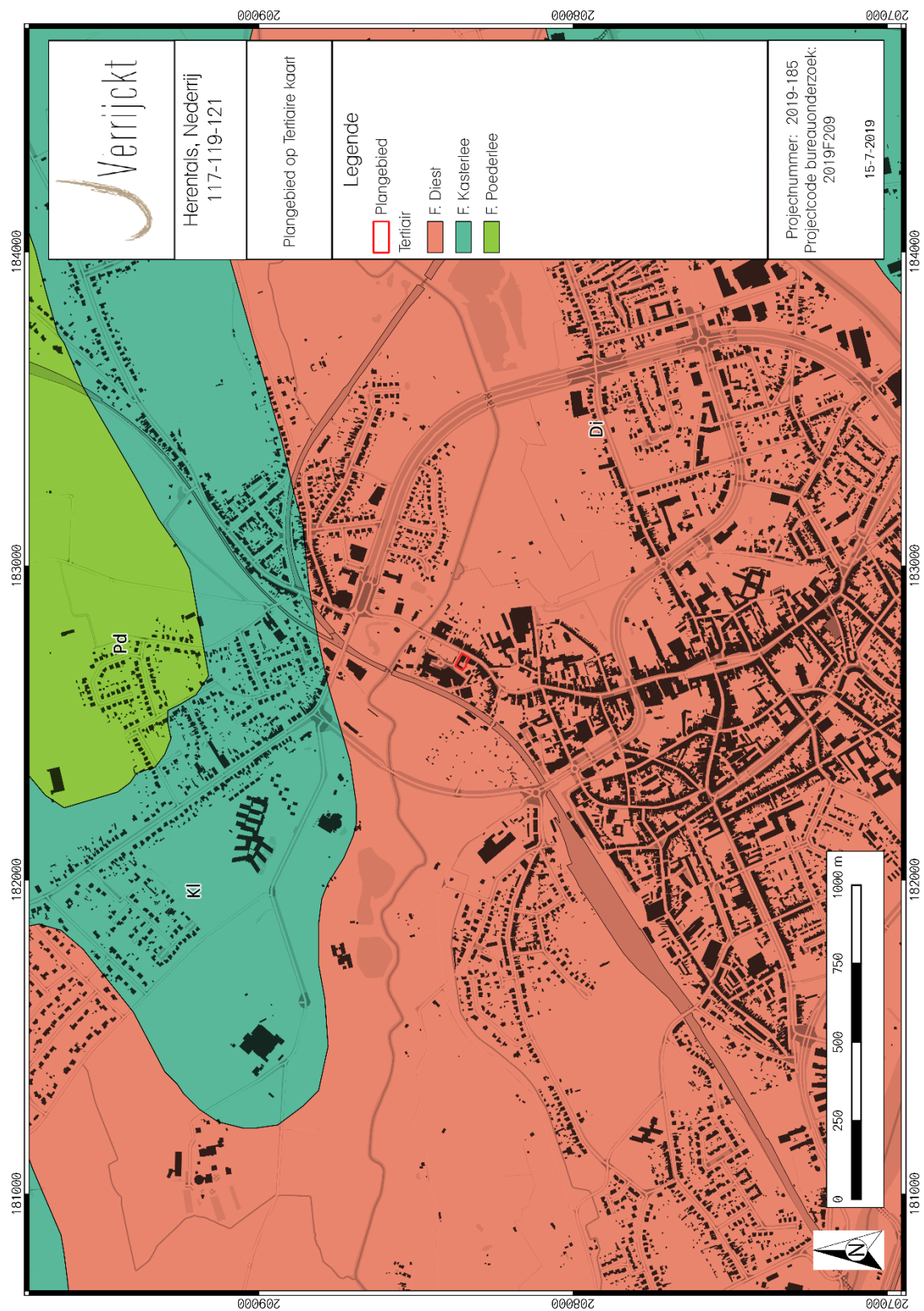
Een ZDp-bodem is een matig droge tot matig natte zandbodem zonder profiel.

- *Controleboringen*

Op vrijdag 05/07/2019 zijn tijdens het plaatsbezoek twee controleboringen uitgevoerd. De eerste controleboring situeert zich in de steenslag/groenzone achter gebouw nr. 117 en de tweede controleboring situeert zich in de groenzone aan de zijgevel van gebouw nr. 121. (Fig. 35)

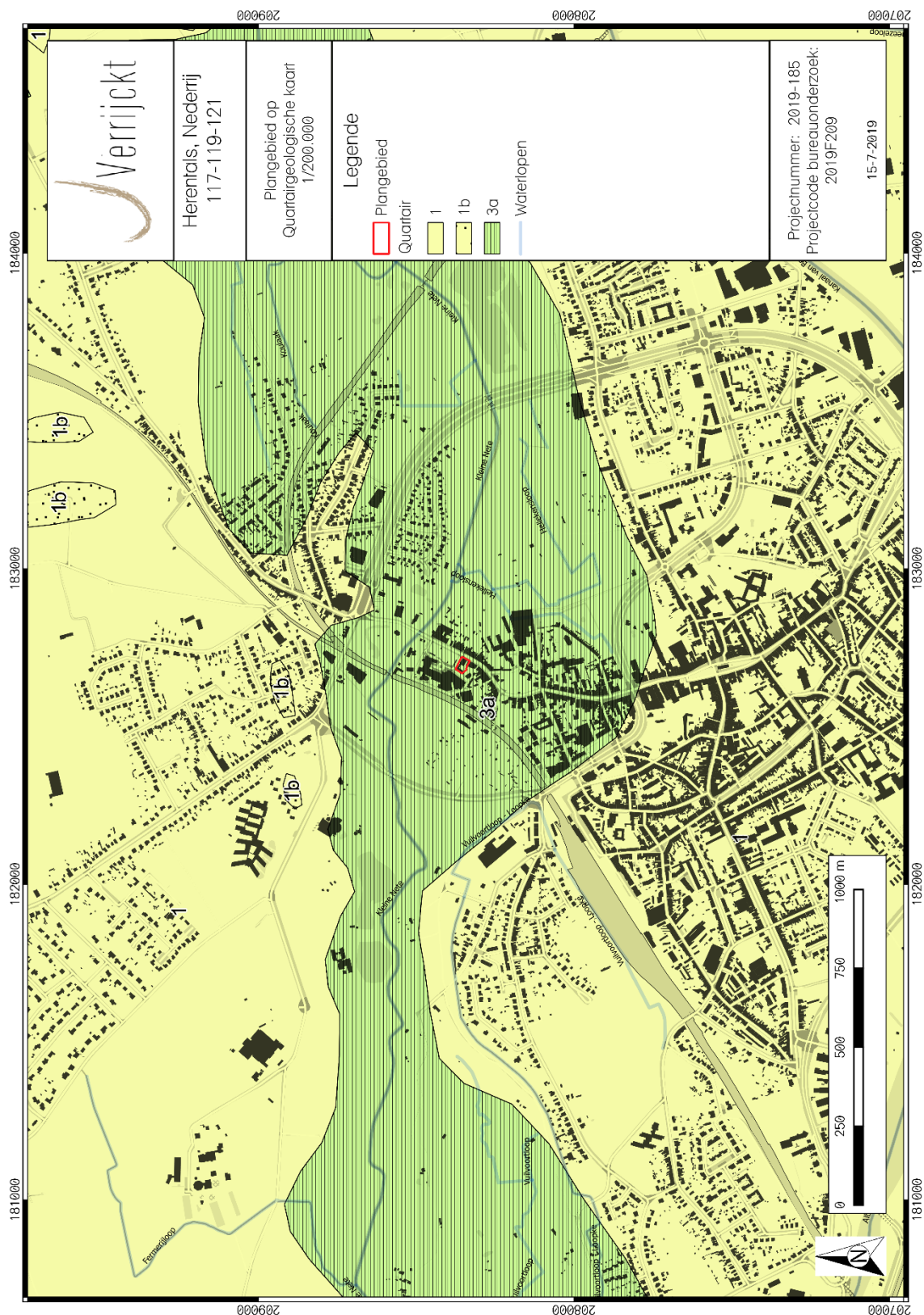
Uit de resultaten van de boringen is afgeleid dat boring 1 direct is gestuit op steenpuin. Dieper kon er niet geboord worden. Er is echter ook op andere plaatsen geprobeerd om te boren, echter konden de boringen in deze zone van het plangebied niet worden uitgevoerd omwille van de steenslag. Daarom is er geopteerd om een tweede controleboring te zetten in de groenzone aan de zijgevel van gebouw nr. 121 (Fig. 36). Hier werd er geboord tot ca. 85 cm -mv. Hierna kon er niet dieper geboord worden omwille van steenpuin. De eerste 70 cm bestaat uit een donkerbruine laag met baksteenrestjes. Hieronder situeert zich een witbeige zand met baksteenrestjes. Afgeleid uit een gesprek met de eigenaar zou de bodem hier voornamelijk zijn opgehoogd met de graafwerkzaamheden die hebben plaatsgevonden voor de aanleg van de ondergrondse parking die zich net ten noorden van het plangebied bevindt. Uit deze boring is afgeleid dat tot ca. 85 cm de bodem verstoord of opgehoogd is.

Figuur 29: Plangebied op de Tertiairgeologische kaart¹⁴

¹⁴ DOV VLAANDEREN 2018b

Figuur 30: Plangebied op de Quartairgeologische kaart 1/200.000¹⁵

¹⁵ DOV VLAANDEREN 2018c

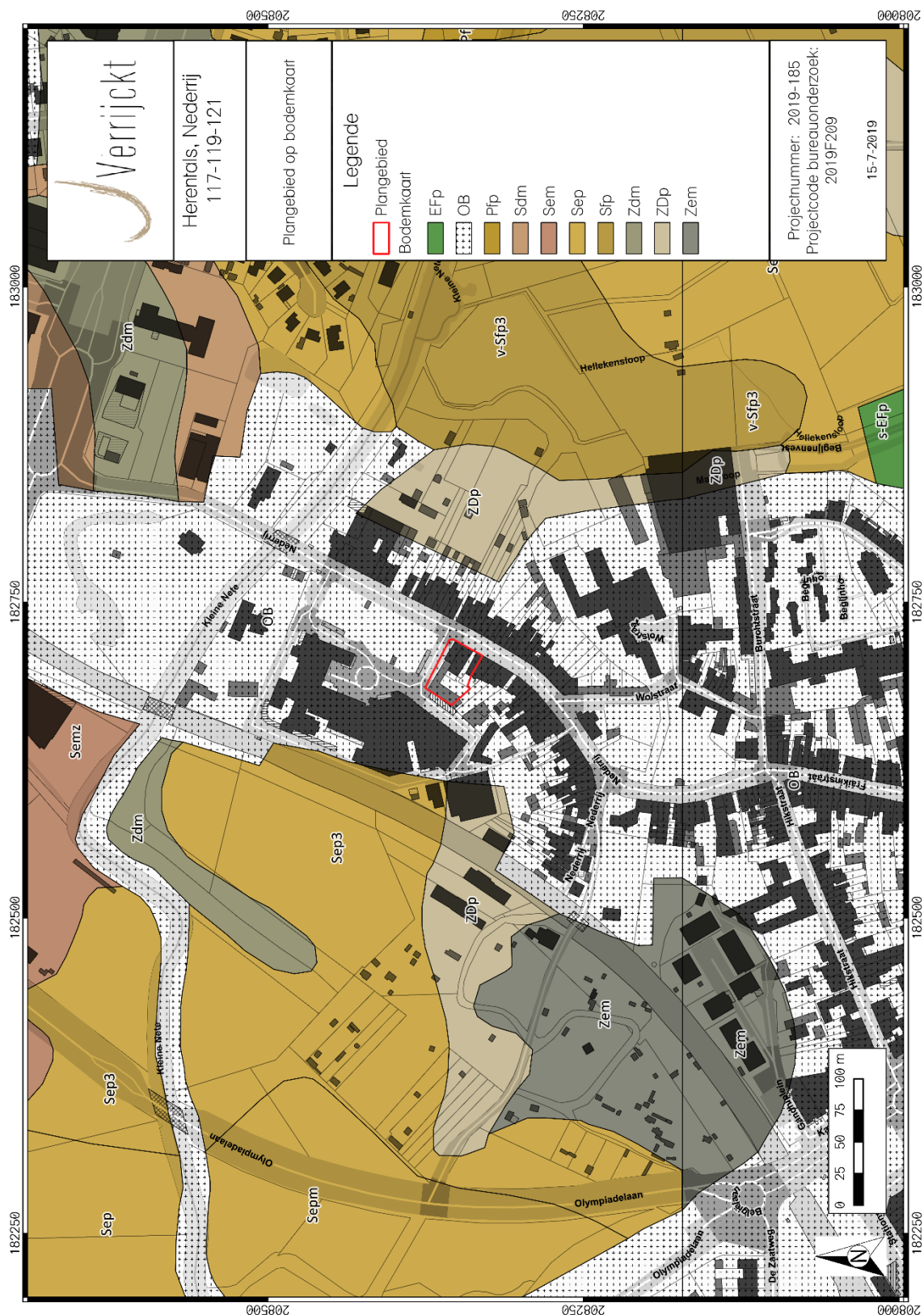
Figuur 32: Plangebied op de Quartaargeologische kaart 1/50.000¹⁷

¹⁷ DOV VLAANDEREN 2018c

2	
A	Formatie van Singraven (SIGR)
C	Bedekt alluvium (NbdA)
L	Tertiair (\$)

Figuur 33: Kenmerken van de Quartairgeologische kaart 1/50.000 betreffende het plangebied¹⁸

¹⁸ DOV VLAANDEREN 2018c

Figuur 34: Plangebied op de bodemkaart van Vlaanderen¹⁹

¹⁹ DOV VLAANDEREN 2018a

Figuur 35: Plangebied met weergave controleboringen op orthofoto uit 2017²⁰

²⁰ AGIV 2018e

Figuur 36: Controleboring 2 (© J. Verrijckt Archeologie & advies bvba)

1.4.5 Historische bronnen

Het toponiem Herentals (1181) kan verwijzen naar “Hernehals”: ‘herne’ zou haagbeuk betekenen, een symbool dat terug kan gevonden worden op oude stadszegels (uit 1262) en het stadswapen en ‘hals’ zou verwijzen naar een heuveltje.

De naam Herentals wordt voor de eerste maal vermeld in een pauselijke bulle (1147-1150). De stad ontstond uit twee kernen. De oudste kern ontstond op een onbekende datum rond de Sint-Waltrudiskerk in het zuidelijk deel van de huidige stad als een allodium of landelijke vestiging van het kapittel van Bergen op basis van een vroegmiddeleeuws villadomein (villam de Hernehals). De tweede kern, een handelsnederzetting, ontwikkelde zich in de nabijheid van de Nete, in het noordoostelijke gedeelte van de stad nabij het Begijnhof (stichting vóór 1266) en het Sint-Elizabethgasthuis (gesticht vóór 1253). Deze ontwikkelingsvorm verklaart de langgerekte peervorm van de stad.

Herentals werd in 1209 gesticht door “stedenstichter” hertog Hendrik I van Brabant. Het lag op het kruispunt van de verbinding tussen Friesland en Leuven en de handelsroute van Brugge over Antwerpen, Mechelen en Maastricht naar Keulen. De kleine Nete fungeerde in deze periode als een belangrijke waterweg. De plaats groeide snel uit tot een centrum van economische welvaart door zijn centrale ligging in het hertogdom Brabant en er vestigden zich verschillende geestelijke instellingen. Van einde 13de eeuw tot de 16de eeuw zorgde de lakennijverheid, gericht op de Europese markt, voor economische welvaart.

Van 1356 tot 1406, toen Antwerpen bij het graafschap Vlaanderen hoorde, was Herentals de hoofdplaats van het markgraafschap Antwerpen. Van 1576 tot 1584 bezetten Staatse troepen (leger van de Zeven Verenigde Nederlanden) de stad die in de volgende eeuwen als garnizoenstad meermaals te lijden had onder bezettingen en inkwartieringen, dit betekende een economische neergang voor Herentals. In de 16de eeuw kende de stad nog een relatieve bloei als belangrijk bleek- en exportcentrum van linnen. Tijdens de Boerenkrijg trad de stad voor korte tijd op het voorplan tot de slag bij Herentals een einde maakte aan de bezetting door de Boeren (23-28 oktober 1798).

Tijdens de Eerste en Tweede Wereldoorlog werd Herentals bezet door de Duitsers. De IJzeren Rijn liep door Herentals en zo ging de stad fungeren als een garnizoensstad. Impuls voor de naoorlogse industriële ontplooiing was de vestiging van de industriezone Herentals (1967) op het grondgebied van Herentals, Herenthout en Grobbendonk.

1.4.6 Cartografische bronnen

Jacob van Deventer (ca. 1550)

Op deze kaart wordt weergegeven dat het plangebied bebouwd is aan de straatkant (huidige Nederrij) met achteraan een tuin. Het plangebied bevindt zich binnen de stadsomwalling. Door de stadsomwalling lopen verscheidene waterlopen. Het is hoogstwaarschijnlijk de Kleine Nete en haar zijrivieren. Verder is de omgeving van het plangebied sterk bebouwd. Ten noorden van het plangebied bevindt zich "Hospital Civil". Deze zou reeds vanaf 1253 aanwezig zijn. Vandaag de dag is enkel nog de kapel en de woning van de Gashuiszusters aanwezig (administratieve zetel van het OCMW Herentals).²¹ Toch zijn er nog enkele groene zones aanwezig. (Fig. 37)

Ferraris (1771-1778)

Op de Ferrariskaart is te zien dat het plangebied nog steeds bebouwd is aan de straatkant. Achteraan bevinden zich moestuintjes die worden afgescheiden via een struiken- en/of bomenrij van akkerland. De bebouwing behoort tot parochienummer 54. Verder is de situatie van de omgeving gelijkaardig aan de Deventerkaart. Het plangebied situeert zich niet ver van de 'Benede Poorte'. Op de Vandermaelenkaart wordt dit de 'Leege Poort' genoemd. (Fig. 38)

Primitief Kadaster (1830-1834)

Op het Primitief Kadaster wordt nog steeds bebouwing weergegeven. Het betreft voornamelijk een langgerekt rechthoekig gebouw. Overigens is het plangebied onbebouwd. (Fig. 39)

Vandermaelen (1846-1854)

Op de Vandermaelenkaart wordt geen bebouwing weergegeven, mogelijk is dit te wijten aan de mindere nauwkeurigheid van de kaart, aangezien zich net ten oosten van het plangebied bebouwing bevindt die zich aan de huidige Nederrij situeert. (Fig. 40)

Atlas der Buurtwegen (1843-1845)

In het plangebied wordt nog steeds bebouwing weergegeven. De vorm van de bebouwing is grotendeels gelijkaardig aan deze op het Primitief Kadaster. Het rechthoekig gebouw wordt nog

²¹ <https://www.azherentals.be/over-az-herentals>

steeds afgebeeld. Daarnaast zijn er nog enkele vierkante gebouwen aanwezig die langsheen de straatkant liggen. (Fig. 41)

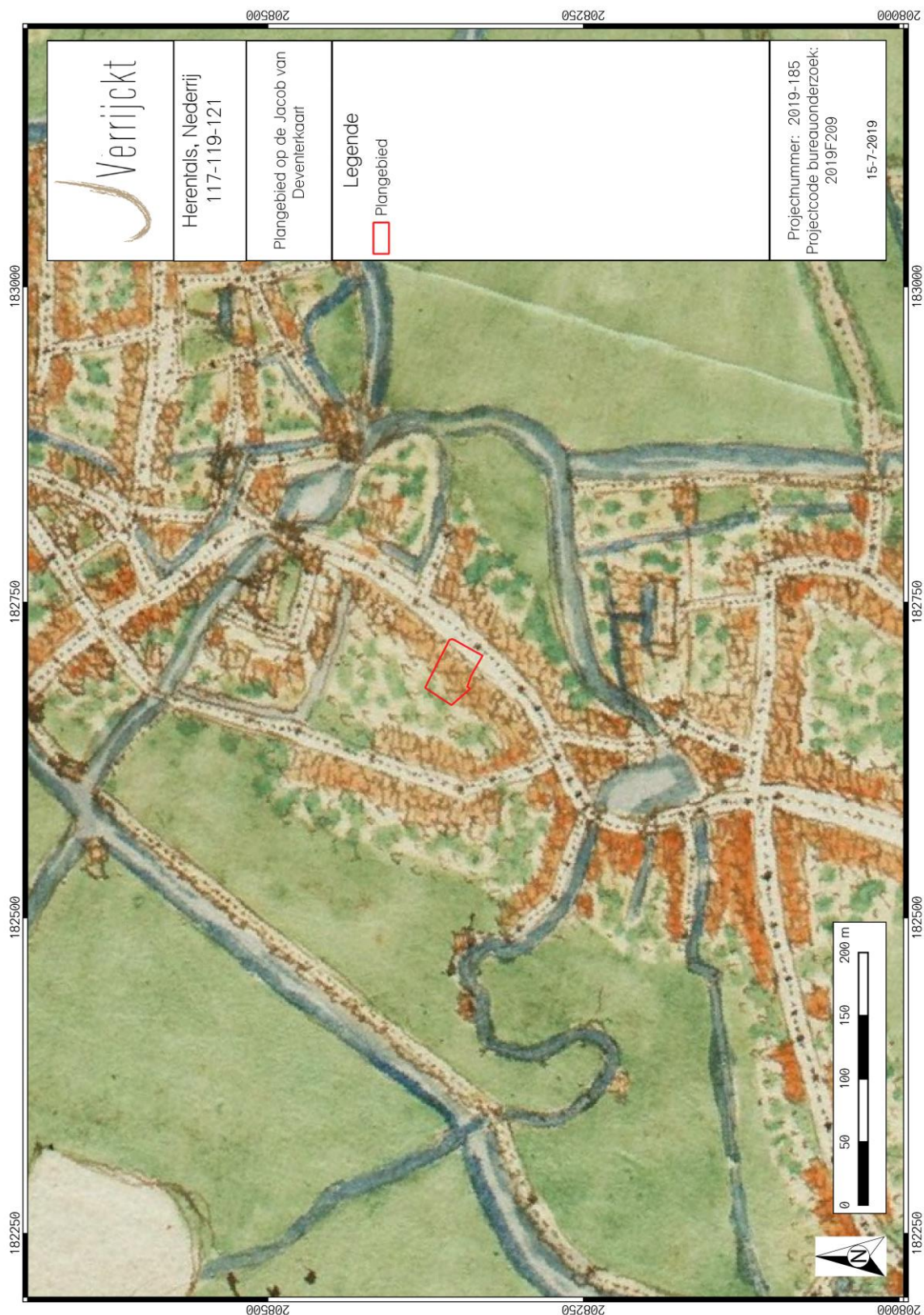
Historische topografische kaart (1873, 1904, 1939 en 1969)

De situatie van het plangebied op de historische topografische kaarten uit 1873 en 1904 zijn gelijkaardig aan bovenstaande historische kaarten. (Fig. 42 en 43)

Enkele gebouwen in de achtertuin van het plangebied zijn aanwezig op de historische topografische kaart uit 1939. Deze gebouwen in de achtertuin zijn op de historische topografische kaart uit 1969 niet meer aanwezig. (Fig. 44 en 45)

Orthofoto's (1971, 1979-1990, 2005-2007 en 2012)

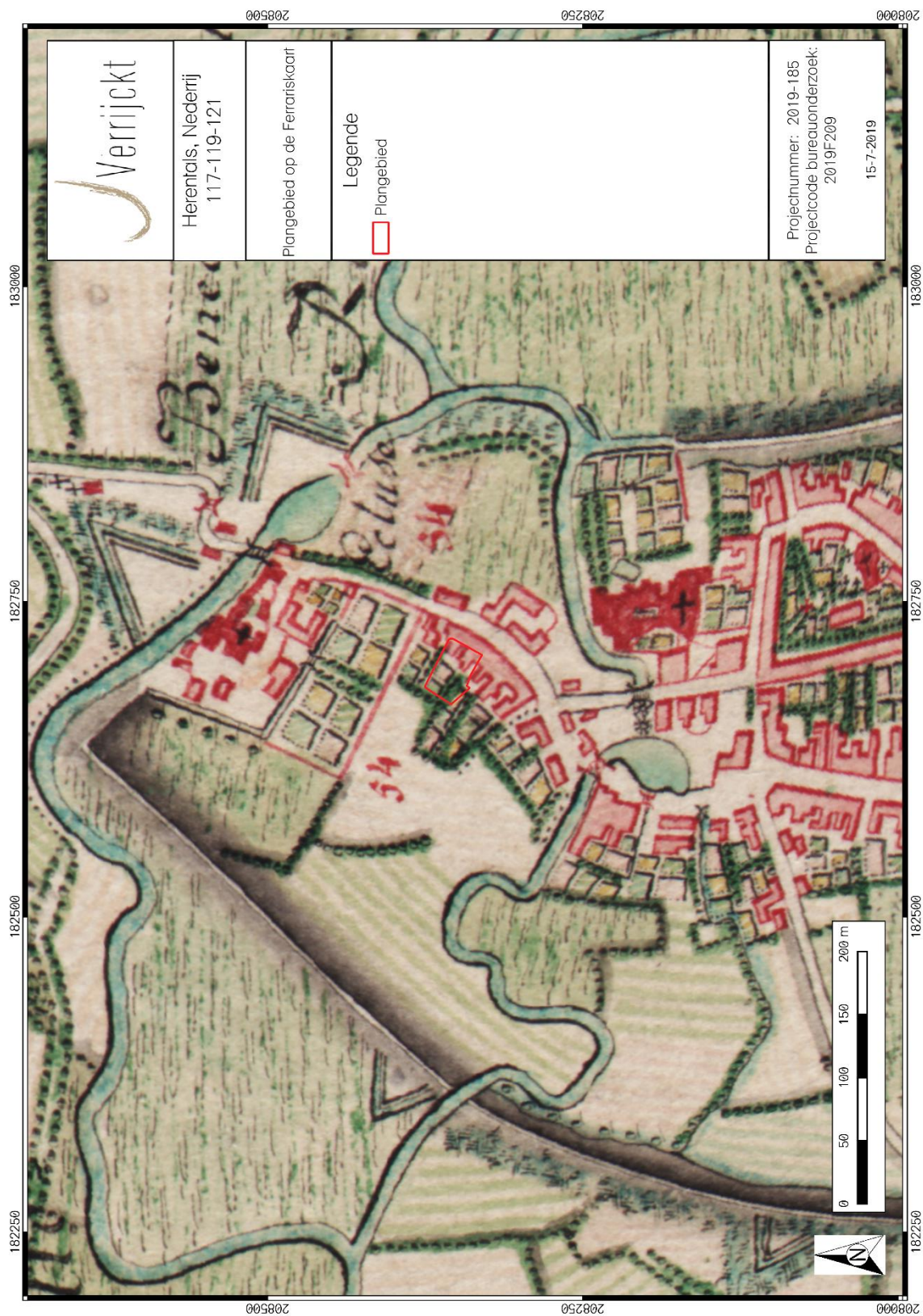
Op de orthofoto's komt duidelijk naar voren dat het plangebied bebouwd is. Echter is op de orthofoto van 1971 niet duidelijk te zien of er reeds in de achtertuin gebouwen aanwezig zijn. Dit is wel het geval vanaf 1979. (Fig. 46 t/m 49)

Figuur 37: Plangebied op de Jacob Van Deventerkaart²²

²²[https://nl.wikipedia.org/wiki/Jacob_van_Deventer_\(cartograaf\)/#media:Bestand:Map_of_Herentals_by_Jacob_van_Deventer.jpg](https://nl.wikipedia.org/wiki/Jacob_van_Deventer_(cartograaf)/#media:Bestand:Map_of_Herentals_by_Jacob_van_Deventer.jpg)

Figuur 38: Plangebied op de Ferrariskaart²³

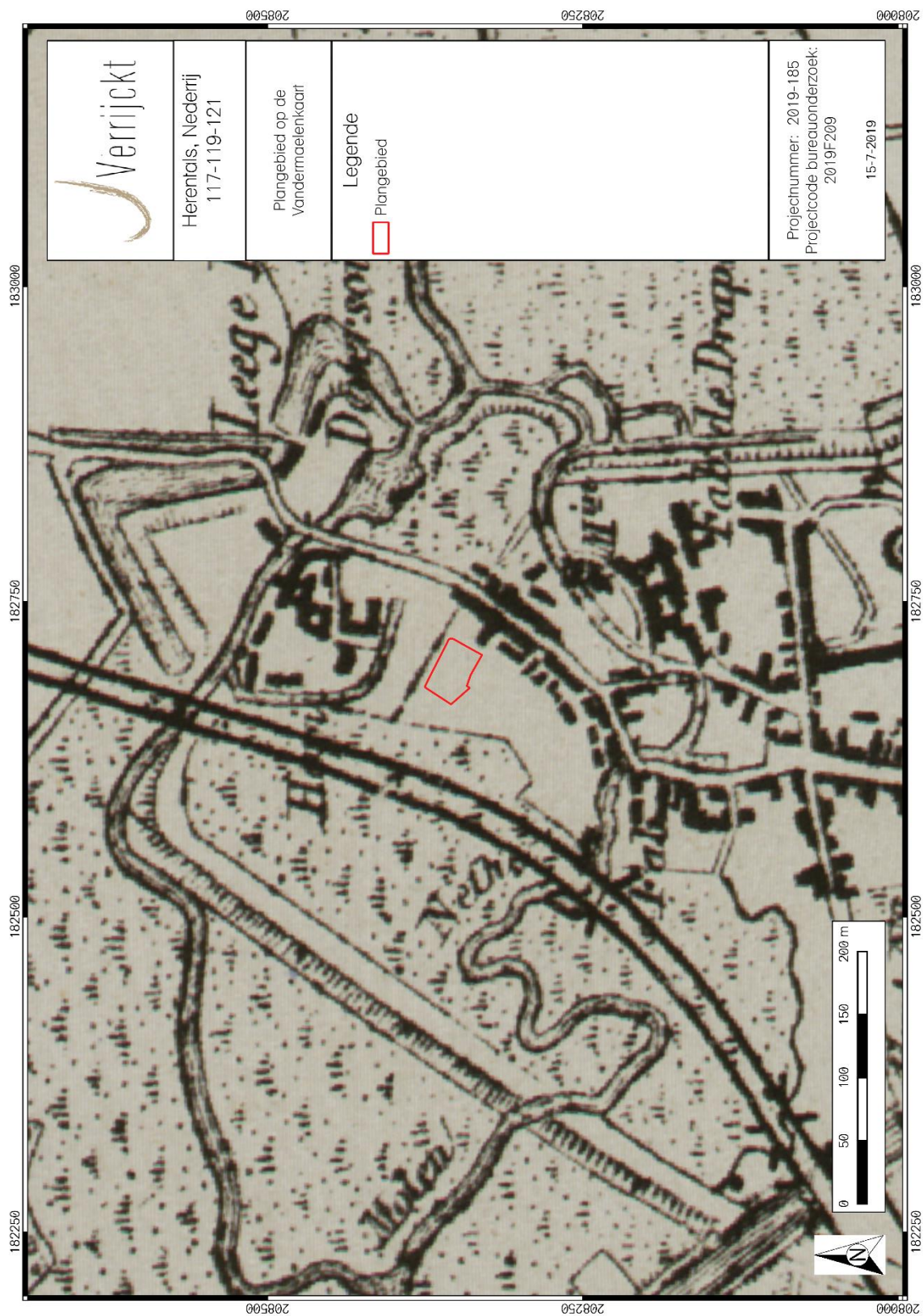
²³ GEOPUNT 2018c

Figuur 39: Plangebied op het Primitief Kadaster²⁴

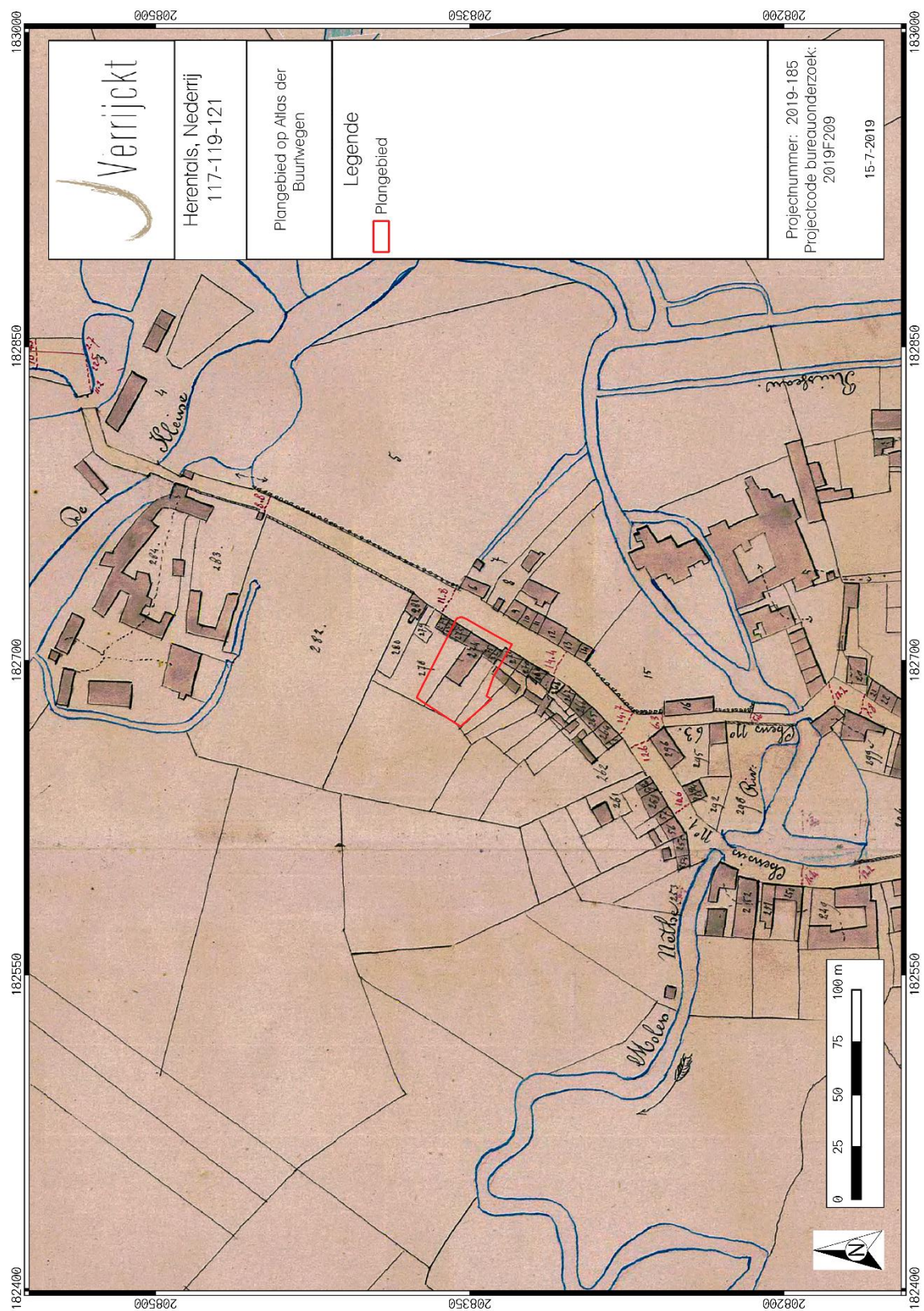
²⁴ Het Rijksarchief in België. Kadaster. Primitieve Plannen. (https://search.arch.be/nl/zoeken-naar-archieven/zoekresultaat/inventaris/rabscan/eadid/BE-A0550_007345_007065_DUT/inventarisnr/100734500706519549/level/file/scan-index/-19/foto/550_0001_000_00009_000_0_0001)

Figuur 40: Plangebied op de Vandermaelenkaart²⁵

²⁵ GEOPUNT 2018d

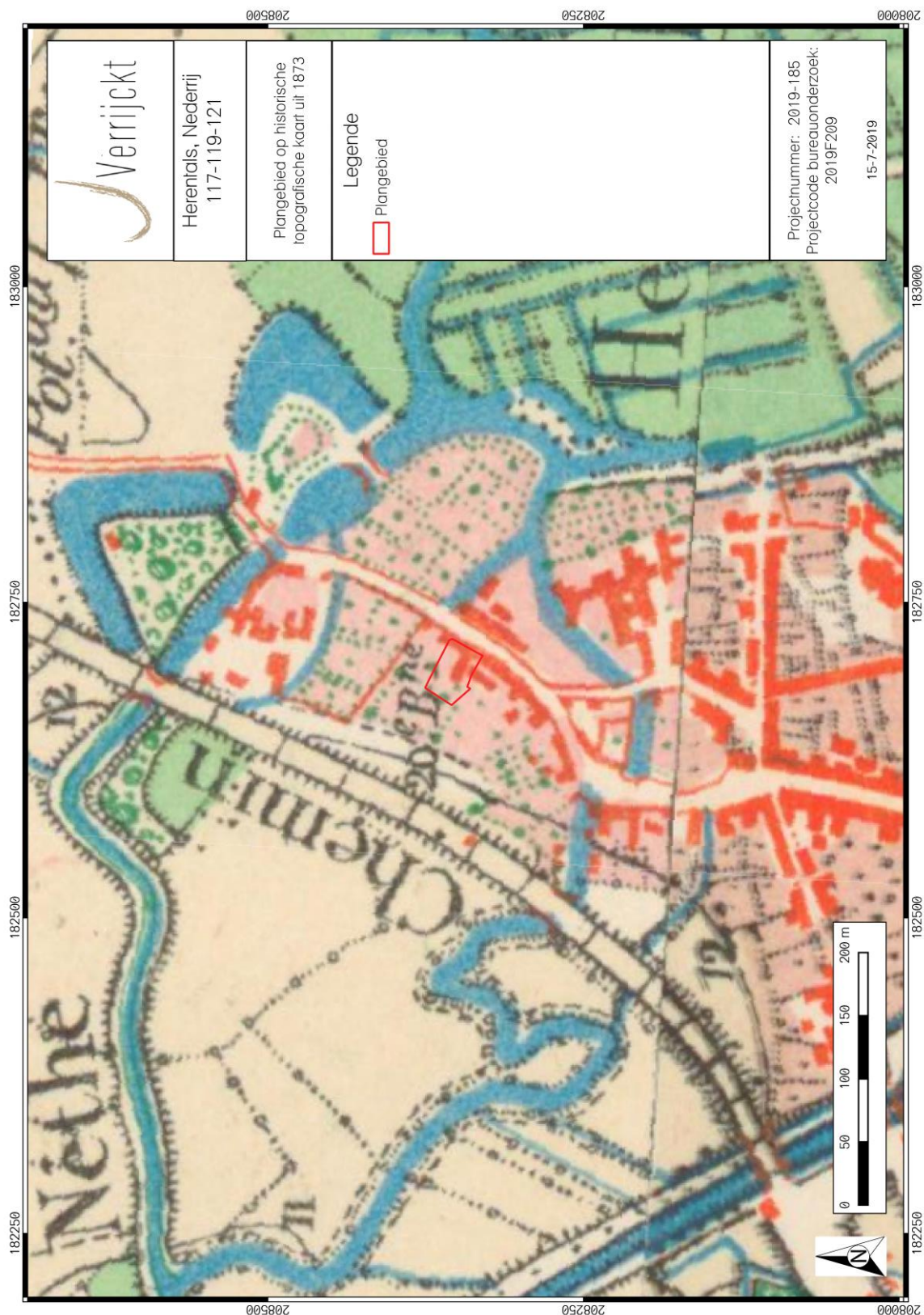

Figuur 41: Plangebied op de Atlas der Buurtwegen²⁶

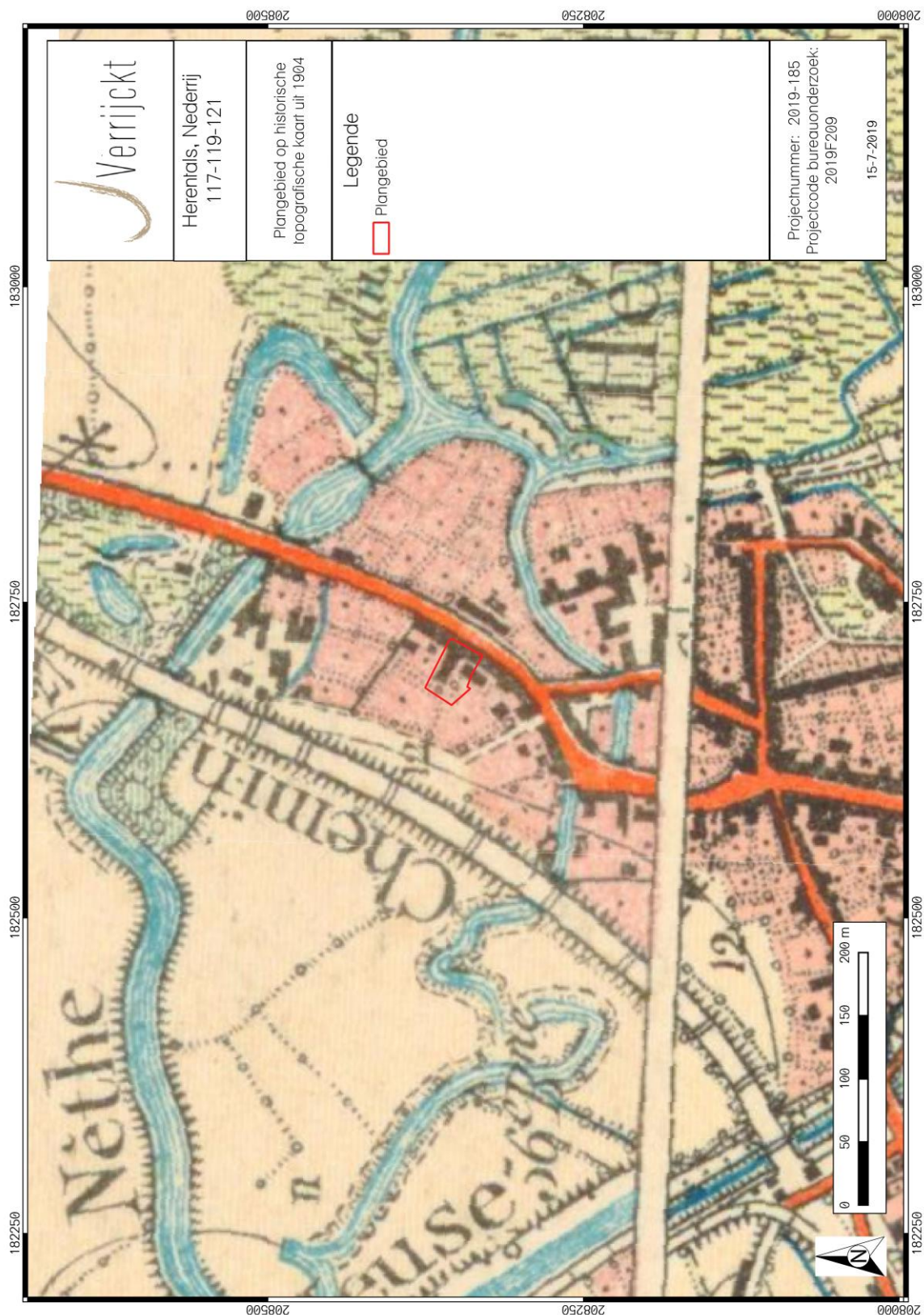
²⁶ GEOPUNT 2018b

Figuur 42: Plangebied op de historische topografische kaart uit 1873²⁷

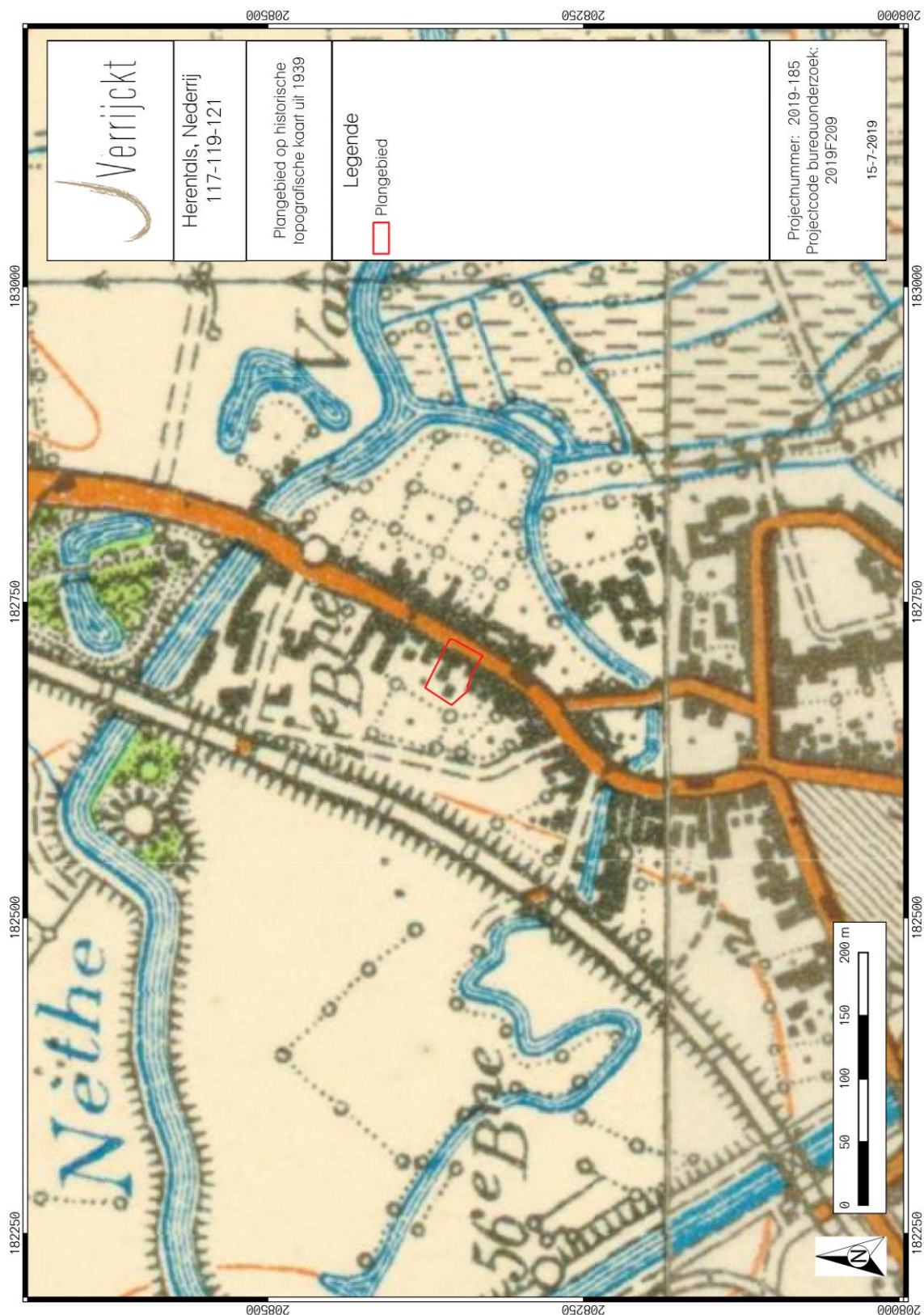
²⁷ <https://www.cartesius.be/CartesiusPortal/>

Figuur 43: Plangebied op de historische topografische kaart uit 1904²⁸

²⁸ <https://www.cartesius.be/CartesiumPortal/>

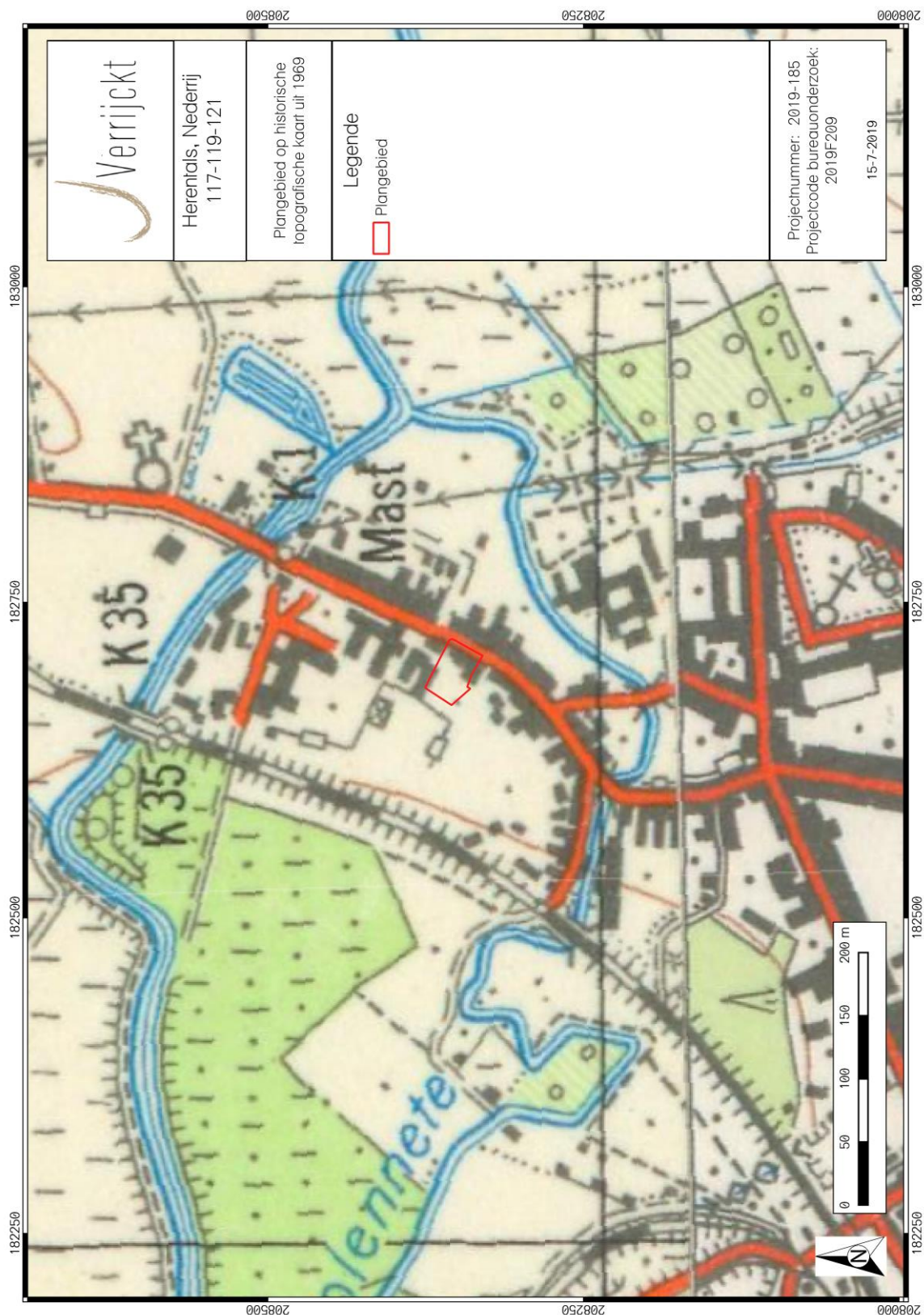

Figuur 44: Plangebied op de historische topografische kaart uit 1939²⁹

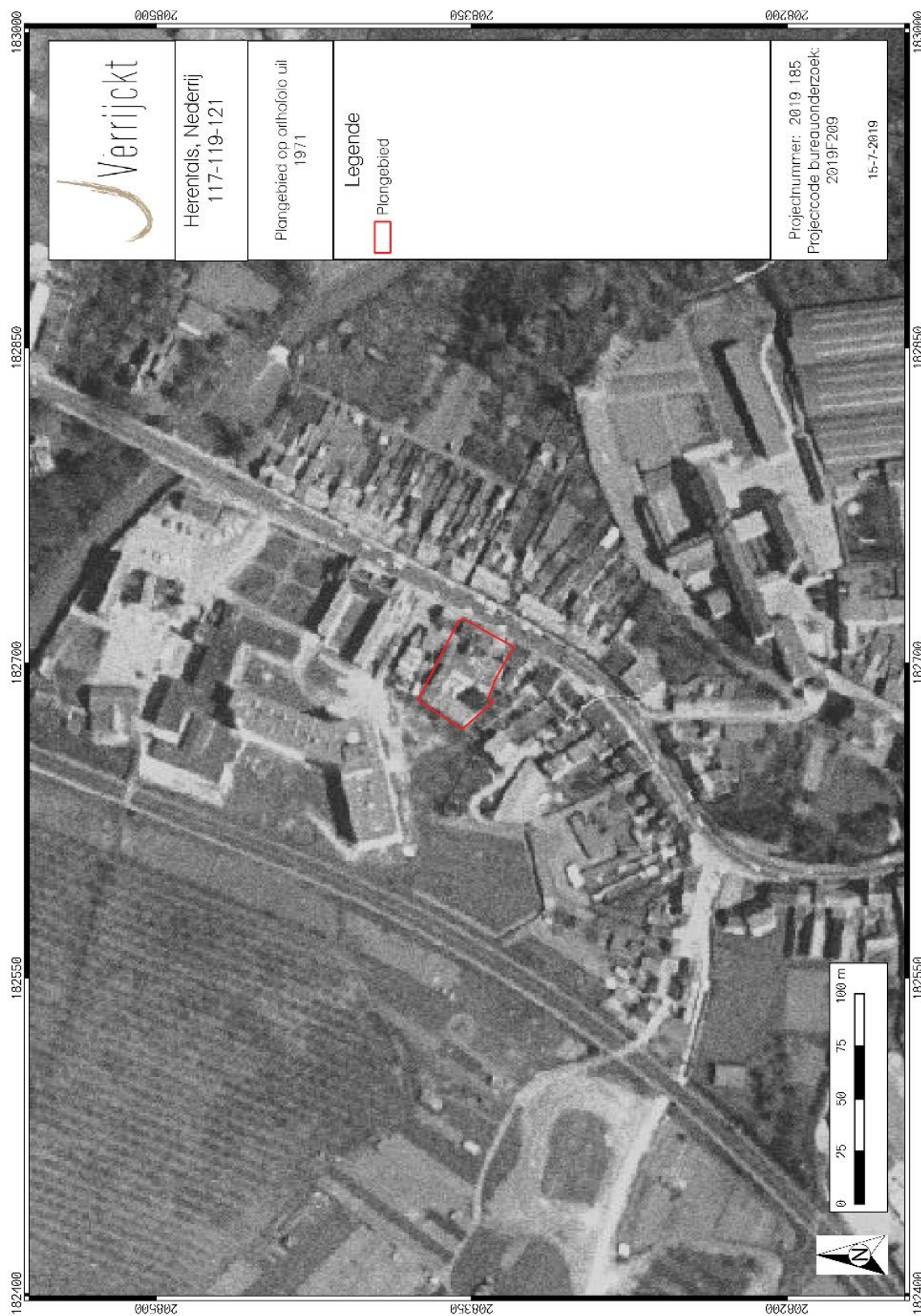
²⁹ <https://www.cartesius.be/CartesiusPortal/>

Figuur 45: Plangebied op de historische topografische kaart uit 1969³⁰

³⁰ <https://www.cartesius.be/CartesiumPortal/>

Figuur 46: Plangebied op de orthofoto uit 1971³¹

³¹ GEOPUNT 2018e

Figuur 47: Plangebied op de orthofoto uit 1979-1990³²

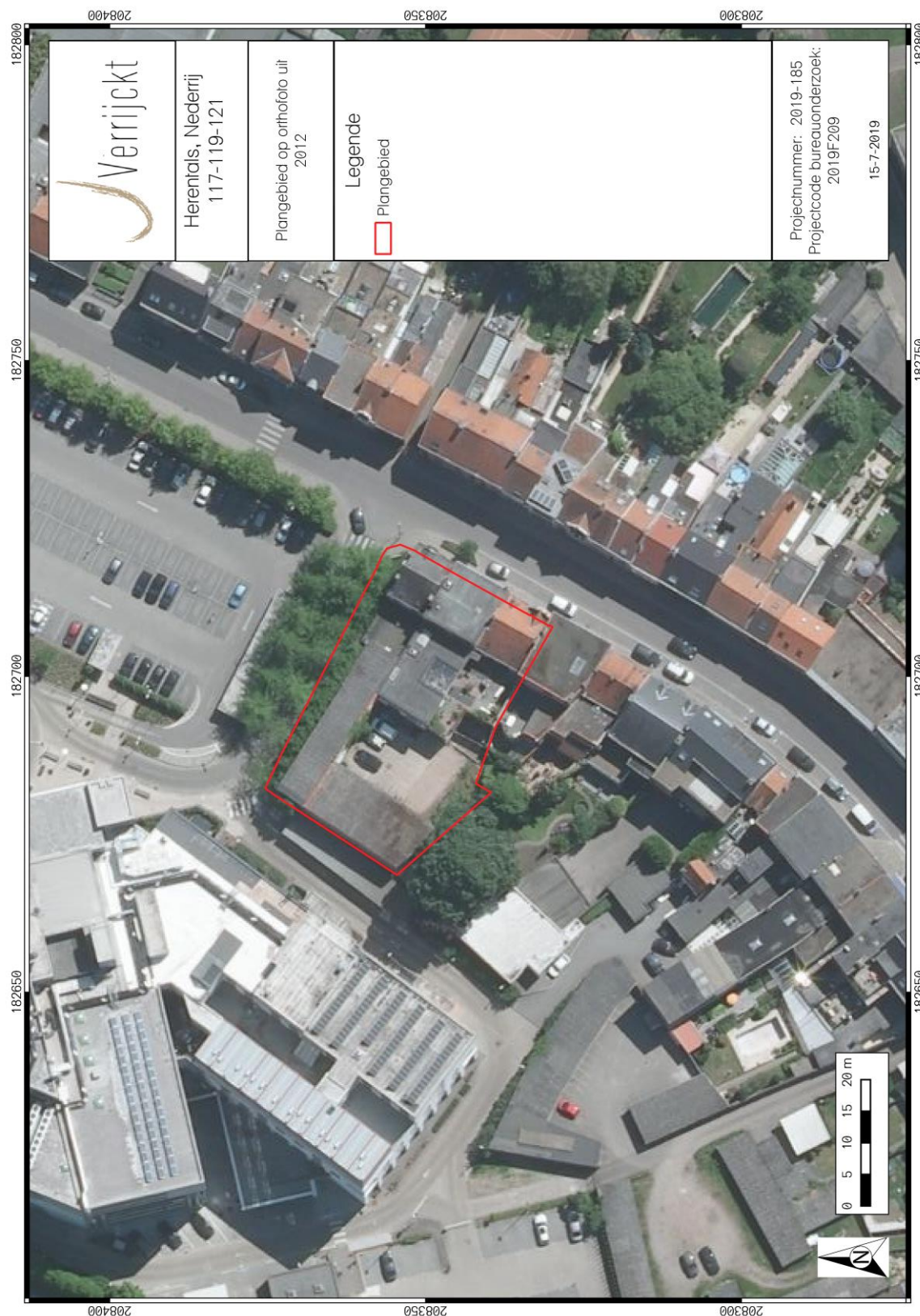
³² GEOPUNT 2018e

Figuur 48: Plangebied op de orthofoto uit 2005-2007³³

³³ GEOPUNT 2018e

Figuur 49: Plangebied op de orthofoto uit 2012³⁴

³⁴ GEOPUNT 2018e

1.4.7 Archeologisch bronnen

Binnen de contouren van het plangebied zijn er geen archeologische waarden gekend, wel situeert het plangebied zich in de historische stadskern van Herentals (vastgestelde archeologische zone). In het plangebied is gebouw nr. 117 ook vastgesteld bouwkundig erfgoed (Fig. 50). Dit gebouw is naar het ontwerp van J. De Wit van 1932. Van dit gebouw zijn er reeds bouwplannen uit 1932 en 1964. Uit de plannen van 1932 kan afgeleid worden dat er zich een kelder bevindt (Fig. 51). Uit het plaatsbezoek bevindt de kelder zich in het centrale gedeelte van het gebouw. Deze kelder is ca. 24 m² groot. Daarnaast heeft de kelder een diepte van iets meer dan 190 cm -mv ging. Verder kent het gebouw een gewone fundering (ca. 80 cm -mv). Dit gebouw was in het bezit van een zekere Frans Verpoorten. Samen met Louisa Verpoorten richtte hij net na WO I een verfwinkel³⁵ op die tot op heden nog steeds bestaat.³⁶ De winkel is hierbij tevens verhuisd naar een andere locatie. In 1964 werd een bouwaanvraag ingediend voor dit gebouw, alsook voor het gebouw met huisnummer 119. De eigenaars waren nu de gebroeders Remeysen.³⁷ De aard van de werken betreft het verbouwen van woning nummer 117, het afbreken van een bestaande woning (vermoedelijk woning nummer 119) en het bouwen van een winkel op deze plaats. De winkel situeert zich aan de voorgevel van huisnummers 117 en 119. Tussen beide woningen is er een doorijstroom. Aan woning 119 werd achteraan nog een magazijn met bureel voorzien. Woning nummer 119 is hierbij volledig onderkelderd tot een diepte van ca. 200 cm -mv. Dit is ook afgeleid uit het plaatsbezoek in juli 2019. De kelder betrof enkele bergkelders, twee 'gewone' kelders, een kolenruimte, alsook een ruimte voor de centrale verwarming. De bouwaanvraag uit 1964 werd verscheidene keren geweigerd. De effectieve bouwaanvraag werd vergund in augustus 1964 (Fig. 52). Informatie omtrent de loods die zich achteraan gebouwen nr. 117 en 119 bevindt, is er niet. Afgeleid uit het plaatsbezoek zou de loods gediend hebben voor het maken van verf. Mogelijk bevinden zich hier funderingen op een diepte van ca. 80 cm -mv.

Bouwaanvragen van het gebouw met nr. 121 zijn niet teruggevonden. Wel is uit de agenda van de raad voor maatschappelijk welzijn van Herentals (een zitting van dinsdag 27 september 2016) afgeleid dat in dit pand jarenlang verhuurd werd aan het ziekenhuis van Lier vanuit het OCMW die er een nierdialyse hadden.³⁸

³⁵ Dit woord moet genuanceerd worden. Omstreeks 1919 bestond er nog geen verf. Het was een winkel waar men oliën, witkalk, etc. verkocht.

³⁶ <http://verpoorten-verf.be/kleinhandel/voorstelling.html>

³⁷ Via een medewerker van het stadsarchief Herentals zou de gebroeders aanverwanten zijn van de familie Verpoorten.

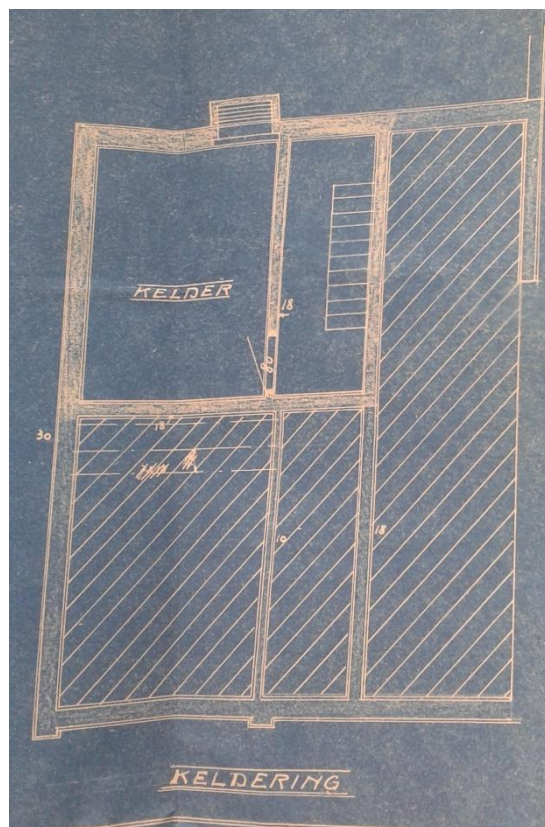
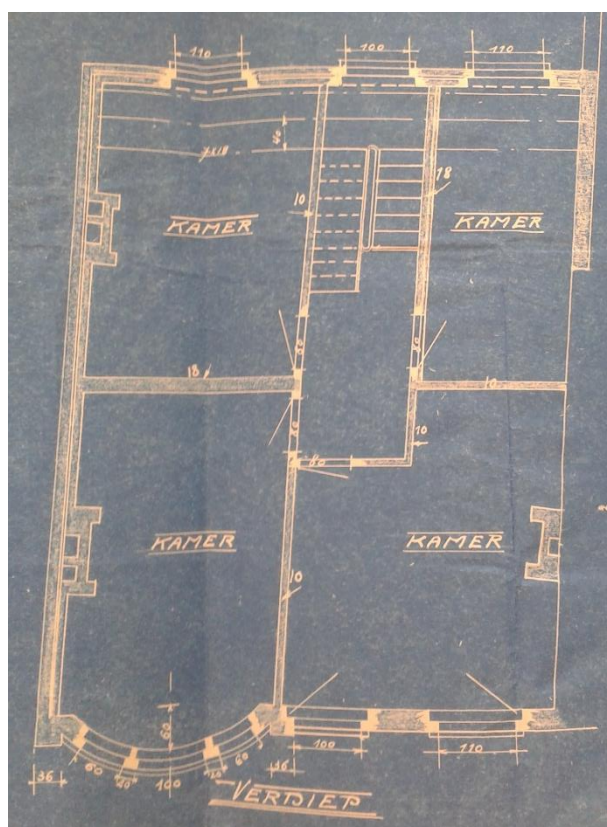
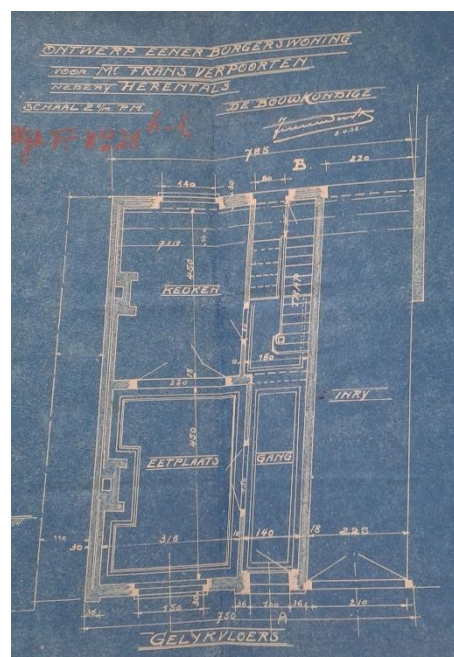
³⁸ Informatie bekomen door stadsarchief Herentals.

Figuur 50: Burgerhuis³⁹

³⁹ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/47120>

Figuur 51: Bouwplannen 1932 van gebouw nr. 117⁴⁰

⁴⁰ Informatie bekomen door stadsarchief Herentals.

Figuur 52: Bouwplannen 1964 van gebouw nr. 119⁴¹

⁴¹ Informatie bekomen door stadsarchief Herentals.

Voor de ruime omgeving van het plangebied kunnen zowel de Centrale Archeologische Inventaris (CAI), als de archeologische gebeurtenissen, (vastgestelde) archeologische zones en goedgekeurde archeologienota's geraadpleegd worden. Allereerst volgt hieronder een lijst van de gekende archeologische waarden zoals weergegeven in de archeologische databank van vindplaatsen in Vlaanderen (CAI).

Tabel 1: Archeologische waarden in de CAI in de onmiddellijke omgeving van het plangebied.⁴²

CAI-NUMMER	TOPONIEM	OMSCHRIJVING	DATERING	BRON
102023	KATTENBERG	WAL ('MOTTE' BLIJKT DEEL VAN DE 17DE EEUWSE STADSOMWALLING TE ZIJN. OP DE DIJK ZIJN MIDDELEEUWSE EN POSTMIDDELEEUWSE SCHERVEN GEVONDEN, WAARSCHIJNSELIJK OPGE BAGGERD UIT DE NETE) VIA ONBEPAALD EN KAARTSTUDIE	17 ^{DE} EEUW	KENNES H. & STEYAERT R. 2001: INVENTARIS VAN HET CULTUURBEZIT IN BELGIË, ARCHITECTUUR, PROVINCIE ANTWERPEN, ARRONDISSEMENT TURNHOUT, KANTON HERENTALS, BOUWEN DOOR DE EEUWEN HEEN IN VLAANDEREN 16N3, BRUSSEL - TURNHOUT, P. 102. GERITS, J. EN VAN OVERSTRAETEN J. 1985: GIDS VOOR VLAANDEREN. TOERISTISCHE EN CULTUURHISTORISCHE ENCYCLOPEDIE VAN DE VLAAMSE GEMEENTEN, ANTWERPEN, P. 443. ARCHIEF IAP (PROV. ANTWERPEN) INFO S. DEBRUYNE: FRANCIS BRENDERS NAM CONTACT OP MET STADSARCHIVARIS J. M. GORISSEN, DIE HEM VIA ARCHIEFBRONNEN TOONDE DAT HET GEEN MOTTE, MAAR EEN DEEL VAN DE STADSOMWALLING WAS.
100577	FLORISTOREN	AARDEWERK WAL (MOGELIJK OVERBLIJFSELEN VAN DE FLORISTOREN DIE DEEL UITMAAKTE VAN DE STADSOMWALLING) VIA VELDPROSPECTIE EN ONBEPAALD (IN DE ZOMER	LATE MIDDELEEUWEN MIDDELEEUWEN	/

⁴² CAI 2018

		KAPEL, KLOOSTER EN SCHUUR): - IS GESTICHT VÓÓR 1253 EN WAS OORSPRONKELIJK GEWIJD AAN OLV. - DOORHEEN DE TIJD VERSCHILLENDE AANPASSINGEN. IN DE 16DE-18DE EEUW EN 20STE EEUW OOK DEEL NIEUWE GEBOUWEN BIJGEZET - GERESTAUREERD IN 1983-1984) VIA KAARTSTUDIE		KENNES H. & STEYAERT R. 2001: INVENTARIS VAN HET CULTUURBEZIT IN BELGIË, ARCHITECTUUR, PROVINCIE ANTWERPEN, ARRONDISSEMENT TURNHOUT, KANTON HERENTALS, BOUWEN DOOR DE EEUWEN HEEN IN VLAANDEREN 16N3, P. 104-106. GERITS J. (1985): GIDS VOOR VLAANDEREN, ANTWERPEN, P. 443.
102283	KLEINE NETE 1	VEENWINNING EN BRONZEN POT AARDEWERK VIA METAALDETECTIE EN CONTROLE VAN WERKEN	ONBEPAALD VOLLE MIDDELEEUWEN (13 ^{DE} EEUW)	POSITIEVE WERFCONTROLES EN VONDSTMELDINGEN VAN DE PERIODE JANUARI-MAART 2003 IN DE PROVINCIE ANTWERPEN DOOR K. VAN ISEGHEM.
113202	MINDERBROEDERKLOOSTER	KLOOSTER - (IS IN 1797, NA DE FRANSE REVOLUTIE, VERANDERD IN EEN LAKENFABRIEK - COMPLEX BRANDT AF IN 1885) VIA ONBEPAALD	LATE MIDDELEEUWEN	GORIS J.M. (1969): BIJDRAGE TOT DE ALOUDE GESCHIEDENIS VAN DE STAD HERENTALS, HERENTALS, P. 249. HERENTALSE BIJDAGEN (1992), NR. 8, P. 214.
113147	PASTORIJ BEGIJNHOF	PASTORIJ (MOGELIJK WERDEN ER BIJ HET ARCHEOLOGISCH ONDERZOEK RESTEN AANGETROFFEN DIE BIJ HET GEBOUW HOREN WAARAAN VANAF 1630 WERKEN ZIJN GEDOCUMENTEERD) VIA ONBEPAALD EN EEN OPGRAVING	17 ^{DE} EEUW	KENNES H. & STEYAERT R. 2001: INVENTARIS VAN HET CULTUURBEZIT IN BELGIË, ARCHITECTUUR, PROVINCIE ANTWERPEN, ARRONDISSEMENT TURNHOUT, KANTON HERENTALS, BOUWEN DOOR DE EEUWEN HEEN IN VLAANDEREN 16N3, P. 71. MELANIEGIS, ONLINE DATABANK INVENTARIS BOUWKUNDIG ERFGOED VAN HET VIOE.

				GERITS J. (1985): GIDS VOOR VLAANDEREN, ANTWERPEN, P. 443. VANDER GINST V. & SMEETS M. 2015: HET ARCHEOLOGISCH ONDERZOEK AAN DE PASTORIJ VAN HET BEGIJNHOF TE HERENTALS, ARCHEO-RAPPORT 296.
113139	BEGIJNHOF EN SINT-CATHARINAKERK	BEGIJNHOF EN KERK VIA ONBEPaald	LATE MIDDELEEUWEN	KENNES H. & STEYAERT R. 2001: INVENTARIS VAN HET CULTUURBEZIT IN BELGIË, ARCHITECTUUR, PROVINCIE ANTWERPEN, ARRONDISSEMENT TURNHOUT, KANTON HERENTALS, BOUWEN DOOR DE EEUWEN HEEN IN VLAANDEREN 16N3, BRUSSEL - TURNHOUT, P. 57. HERENTALSE BIJDRAGEN (1992), NR. 8, P. 222. HISTORISCH JAARBOEK VAN HERENTALS (1992), VII, P. 177-178. GERITS J. (1985): GIDS VOOR VLAANDEREN, ANTWERPEN, P. 442-443. HERENTALS. MONUMENTEN EN MERKWAARDIGHEDEN, S.L., S.D., PP. 39-45. HERENTALS. TIJDSCHRIFT VOOR EIGEN SCHOON (1934), JG. 1, 3, PP. 66-74.

In de omgeving van het plangebied zijn enkele CAI-meldingen aanwezig. De meldingen hebben betrekking op historische constructies uit de late middeleeuwen en nieuwe tijd (16de, 17de en 18de eeuw). Het betreft mogelijk een toren, kapellen, een gasthuis, een klooster, een pastorijs, een begijnhof, een kerk, een gracht, wallen, aardewerk en twee constructies uit de Spaanse periode. De grachten, wallen en mogelijk de toren behoren tot de vroegere stadsomwalling. Ook veenwinning en een bronzen pot (102283) zijn aangetroffen, maar onbekend is hiervan de datering. Het gasthuis (113145) situeert zich net ten noorden van het plangebied en wordt reeds op de Deventerkaart afgebeeld (Fig. 37). Net ten noorden van het plangebied is er omstreeks de jaren '30 van de 20ste eeuw een ouderentehuis, genaamd Sint-Anna gelegen. Deze werd tussen 1979-1990 afgebroken voor de aanleg van een ondergrondse parking (Fig. 47 en 48). Het huidige ziekenhuiscomplex dateert van 1938 (rood bakstenen gebouw). Hierna gingen verschillende gebouwen open die dienst verleenden voor de gezondheidszorg.⁴³

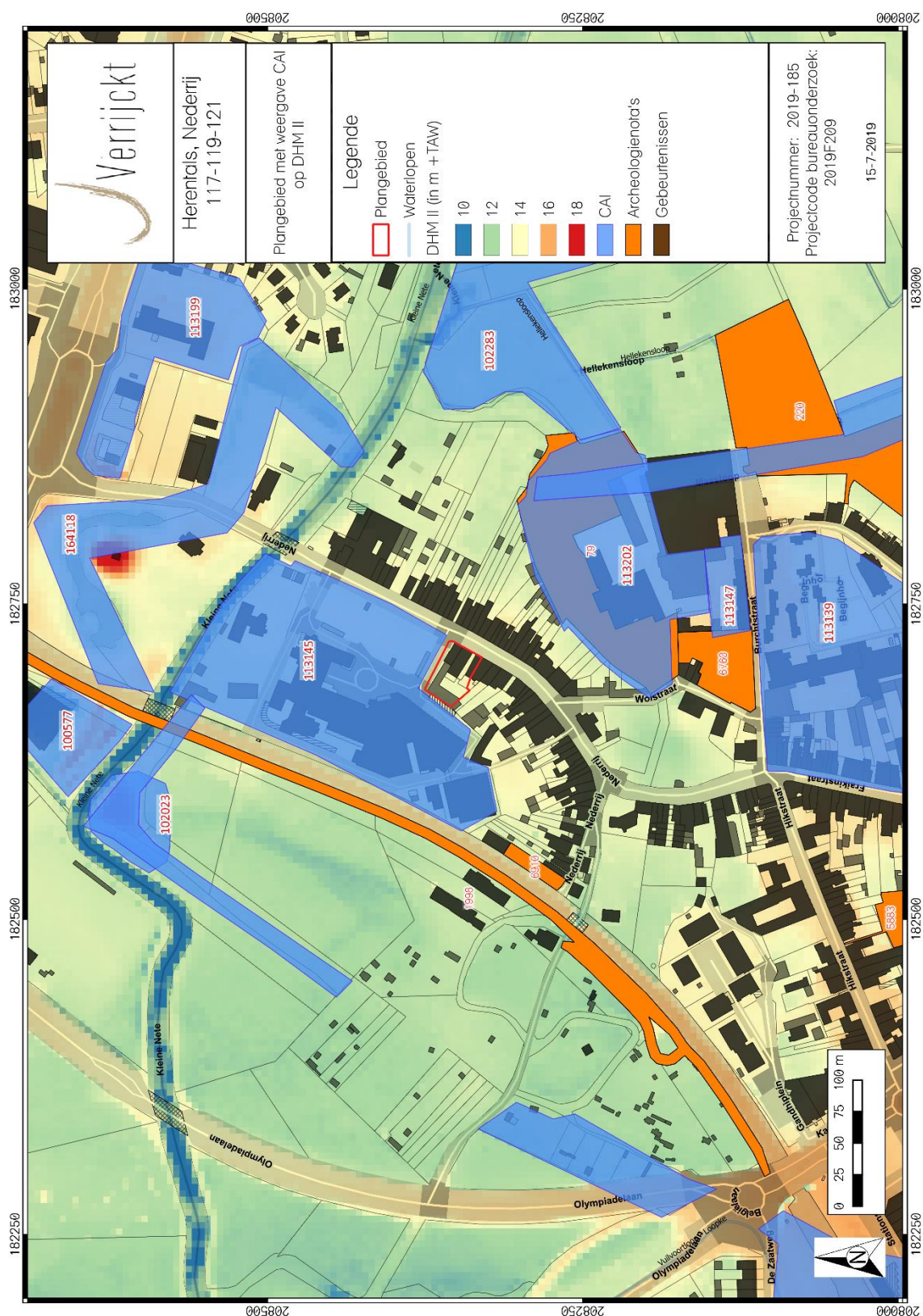
⁴³ <https://www.azherentals.be/over-az-herentals>

In de omgeving zijn enkele archeologienota's geschreven (ID 79, 220, 1998, 6910 en 6760). Er worden op deze plaatsen geen verder archeologisch vervolgonderzoek geadviseerd, aangezien de geplande werkzaamheden niet dieper gaan dan de reeds huidige verstoring of het archeologisch niveau niet zullen aantasten. In één enkele archeologienota kwam ook naar voren dat er een buffer is van minstens 125 cm bruine grond vermengd met puin afgeleid uit de controleboringen.⁴⁴ Daarnaast bleek uit een archeologienota waar landschappelijk is geboord dat er een lage archeologisch verwachting aanwezig is omwille van het voorkomen van een zeer natte bodem. Ook archeologische en historische aanwijzingen van bewoning ontbraken hier. Door de zeer beperkte omvang van de geplande bodemingrepen werd geen verder vervolgonderzoek geadviseerd.⁴⁵

---

⁴⁴VANDER GINST, V. 2017. 37. (ID: 6760)

⁴⁵VERRIJCKT, J. e.a. 2016, 27. (ID: 220)

Figuur 53: Plangebied en omgeving met weergave van CAI⁴⁶ op het DHM II⁴⁷

⁴⁶ CAI 2018

⁴⁷ AGIV 2018b

1.5 Besluit

1.5.1 Beantwoording onderzoeksvragen

- Wat zijn de gekende archeologische en historische gegevens en welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologische potentieel van het terrein?

Binnen de contouren van het plangebied zijn er geen archeologische waarden gekend, wel situeert het plangebied zich in de historische stadskern van Herentals (vastgestelde archeologische zone). In het plangebied is gebouw nr. 117 ook vastgesteld bouwkundig erfgoed. Dit gebouw is naar het ontwerp van J. De Wit van 1932. Dit gebouw was in het bezit van een zekere Frans Verpoorten. Samen met Louisa Verpoorten richtte hij net na WO I een verwinkel⁴⁸ op die tot op heden nog steeds bestaat.⁴⁹ De winkel is hierbij tevens verhuisd naar een andere locatie. In 1964 werd een bouwaanvraag ingediend voor dit gebouw, alsook voor het gebouw met huisnummer 119. De eigenaars waren nu de gebroeders Remeysen.⁵⁰ De aard van de werken betreft het verbouwen van woning nummer 117, het afbreken van een bestaande woning (vermoedelijk woning nummer 119) en het bouwen van een winkel op deze plaats. De winkel situeert zich aan de voorgevel van huisnummers 117 en 119. Tussen beide woningen is er een doorijstrook. Aan woning 119 werd achteraan nog een magazijn met bureel voorzien. Informatie omtrent de historie van de loods achteraan gebouwen nr. 117 en 119 is niet gekend, alsook niet van gebouw nr. 121. Wel is uit de agenda van de raad voor maatschappelijk welzijn van Herentals (een zitting van dinsdag 27 september 2016) afgeleid dat in het gebouw nr. 121 jarenlang verhuurd werd aan het ziekenhuis van Lier vanuit het OCMW die er een nierdialyse hadden.⁵¹

In de omgeving van het plangebied zijn enkele CAI-meldingen aanwezig. De meldingen hebben betrekking op historische constructies uit de late middeleeuwen en nieuwe tijd (16de, 17de en 18de eeuw). Het betreft mogelijk een toren, kapellen, een gasthuis, een klooster, een pastorie, een begijnhof, een kerk, een gracht, wallen, aardewerk en twee constructies uit de Spaanse periode. De grachten, wallen en mogelijk de toren behoren tot de vroegere stadsomwalling. Ook veenwinning en een bronzen pot (102283) zijn aangetroffen, maar onbekend is hiervan de datering. Het gasthuis (113145) situeert zich net ten noorden van het plangebied en wordt reeds op de Deventerkaart afgebeeld.

Uit de historische kaarten is afgeleid dat het plangebied mogelijk reeds bebouwd zou zijn vanaf ca. 1550. Deze bebouwing bevindt zich voornamelijk aan de straatkant (huidige Nederrij). De achterkant wordt hierbij vermoedelijk gebruikt als moestuintjes. Deze tuinen geraken in ieder geval vanaf 1979 bebouwd. De kans op het aantreffen van eventuele funderingen uit de postmiddeleeuwen, nieuwe tijd is vrij groot.

De bestaande bronnen geven aanwijzingen tot het voorkomen van bebouwing in ieder geval vanaf ca. 1550 aan de straatkant (huidige Nederrij). Afgeleid uit de CAI zijn in de omgeving tal van historische constructies aanwezig vanaf de late middeleeuwen. Dit is niet verwonderlijk, aangezien het plangebied zich situeert in de historische stadskern van het plangebied.

⁴⁸ Dit woord moet genuanceerd worden. Omstreeks 1919 bestond er nog geen verf. Het was een winkel waar men oliën, witkalk, etc. verkocht.

⁴⁹ <http://verpoorten-verf.be/kleinhandel/voorstelling.html>

⁵⁰ Via een medewerker van het stadsarchief Herentals zou de gebroeders aanverwanten zijn van de familie Verpoorten.

⁵¹ Informatie bekomen door stadsarchief Herentals.

- Zijn er gegevens gekend dat de bodem (deels) verstoord is?

Het plangebied is momenteel bebouwd en verhard (Fig. 3). In totaal gaat het om een bebouwde oppervlakte van ca. 868 m². De verharding bedraagt ca. 315 m². De verharding bestaat uit betonnen platen en steenslag ter hoogte van de achterzijdes van gebouwen nr. 117 en 119. De betonnen platen liggen op ca. 20 cm -mv. Tot hoe diep de steenslag zich situeert is onbekend, aangezien uit de gezette controleboringen niet dieper geboord kon worden dan 85 cm -mv ter hoogte van controleboring 2. Controleboring 1 raakte niet door het aanwezige steenpuin. (Meer informatie in het onderdeel 1.4.4 Bodemkundige situering). Ter hoogte van de zijgevel van gebouw nr. 121 situeert zich hier klinkerverharding. Ook deze zal een diepte hebben van ca. 20 cm -mv. In totaal is er nog ca. 118 m² over die groenzone beslaat. De groenzone situeert zich voornamelijk achter gebouw nr. 117. Ook een deel groenzone situeert zich ten oosten van gebouw nr. 121. In de groenzone ter hoogte van gebouw nr. 117 situeren zich ook nog bakstenen. Daarnaast lijkt er nog een betonnen plaat van ca. 20 cm onder het groen aanwezig te zijn. Deze plaat lijkt op het maaiveld te liggen. Er kon niet gezien worden of deze in het maaiveld ging.

Gebouwen nr. 117 en nr. 119 zijn onderkelderd. Gebouw nr. 117 heeft een vrij kleine kelder van ca. 24 m². Deze kelder situeert zich op ca. 1,90 m -mv. Gebouw nr. 119 was volledig onderkelderd, dit over een oppervlakte van ca. 238 m². Deze kelder situeert zich op een diepte van ca. 2 m -mv. Doordat gebouw nr. 121 nog in eigendom is van het OCMW kon op deze plaats geen bezoek plaatsvinden. Onbekend is momenteel of onder dit gebouw zich nog een kelder bevindt. (Fig. 4) De overige gedeeltes van de gebouwen zullen verder zijn gefundeerd op een diepte van ca. 80 cm -mv. Meer informatie omtrent de bewoningshistoriek en de huidige situatie wordt weergegeven in 1.4.7 Archeologische bronnen. Ook fig. 5 t/m 24 geven de huidige situatie weer van het plangebied.

De ondergrondse nutsvoorzieningen situeren zich tussen 1 en 2 m -mv en zijn aangesloten op de Nederrij. Ook enkele tanks bevinden zich in het plangebied (Fig. 14). De diepte van deze tanks zijn niet gekend. Eén tank bevindt zich weliswaar in de kelder.

- Wat is de impact van de geplande werken?

De opdrachtgever plant op het terrein de bovengrondse sloop van de gebouwen om nadien een bovengrondse parking met groenzone en riolering aan te leggen. De aard en omvang van de ingrepen worden hieronder beschreven.

De aanleg van de bovengrondse parking zal bestaan uit nieuwe klinkerverharding (Fig. 25). De nieuwe verharding zal een opbouwdikte van ca. 80 cm kennen. De nieuwe bovengrondse parking zal een oppervlakte hebben van ca. 606,15 m². De groenzone zal men aan de oostelijke en zuidelijke zijde van de parking aanleggen. Ook zal er een riolering worden aangelegd, vermoedelijk op een maximale diepte van 3 m -mv. Deze zal worden aangesloten op de openbare riolering van de Nederrij.

In een tweede fase, waarvoor men een nieuwe omgevingsvergunning zal indienen, zal men een ondergrondse parking voorzien. De bestaande ondergrondse parking die zich ten noorden van het plangebied bevindt, zal worden doorgetrokken. Voor deze werkzaamheden dient een nieuwe archeologienota opgemaakt te worden.

- Is er via archeologisch onderzoek of waarnemingen op aanpalende of nabijgelegen percelen reeds info beschikbaar over de dikte en de opbouw van het aanwezige bodemarchief?

Op vrijdag 05/07/2019 zijn tijdens het plaatsbezoek twee controleboringen uitgevoerd. De eerste controleboring situeert zich in de steenslag/groenzone achter gebouw nr. 117 en de tweede controleboring situeert zich in de groenzone aan de zijgevel van gebouw nr. 121. (Fig. 34)

Uit de resultaten van de boringen is afgeleid dat boring 1 direct is gestuikt op steenpuin. Dieper kon er niet geboord worden. Er is echter ook op andere plaatsen geprobeerd om te boren, echter konden de boringen in deze zone van het plangebied niet worden uitgevoerd omwille van de steenslag. Daarom is er geopteerd om een tweede controleboring te zetten in de groenzone aan de zijgevel van gebouw nr. 121 (Fig. 35). Hier werd er geboord tot ca. 85 cm -mv. Hierna kon er niet dieper geboord worden omwille van steenpuin. De eerste 70 cm bestaat uit een donkerbruine laag met baksteenrestjes. Hieronder situeert zich een witbeige zand met baksteenrestjes. Afgeleid uit een gesprek met de eigenaar zou de bodem hier voornamelijk zijn opgehoogd met de graafwerkzaamheden die hebben plaatsgevonden voor de aanleg van de ondergrondse parking die zich net ten noorden van het plangebied bevindt. Uit deze boring is afgeleid dat tot ca. 85 cm de bodem verstoord is. De controleboringen stellen de bodemserie OB in het plangebied, weergegeven volgens de bodemkaart, mee vast.

Via contact met de expert onroerend erfgoed van de IOED Land van Nete en Aa, Ellen Van de Velde is afgeleid dat archeologisch relevante niveau's zich niet al te diep situeren onder de oppervlakte.

- Is er een archeologische site aanwezig? Zo ja, wat zijn de karakteristieken en de bewaringstoestand ervan? Wat is de relatie met het landschap? Welke waarde heeft de site?

Er zijn niet afdoende aanwijzingen dat er binnen de contouren van het plangebied een archeologische site aanwezig is. Uit de historische kaarten is afgeleid dat het plangebied reeds bebouwd zou zijn geweest omstreeks 1550. Aan de achterkant zouden zich moestuintjes hebben gesitueerd.

- Wat is de te volgen strategie tijdens een eventueel verder onderzoek en welke bijkomende onderzoeksvragen moeten daarbij beantwoord worden?

Het is bijgevolg allereerst noodzakelijk om verder archeologisch vervolgonderzoek uit te voeren in de vorm van proefputten. Dit onderzoek heeft tot doel een zicht te krijgen op de stratigrafische opbouw van de te onderzoeken zone. Het heeft betrekking op een site met een complexe verticale stratigrafie. In het plangebied kunnen verschillende archeologische niveaus aanwezig zijn.

1.5.2 Archeologische verwachting

Het toponiem Herentals (1181) kan verwijzen naar "Hernehals": 'herne' zou haagbeuk betekenen, een symbool dat terug kan gevonden worden op oude stadszegels (uit 1262) en het stadswapen en 'hals' zou verwijzen naar een heuveltje. Herentals werd in 1209 gesticht door "stedenstichter" hertog Hendrik I van Brabant. Het lag op het kruispunt van de verbinding tussen Friesland en Leuven en de handelsroute van Brugge over Antwerpen, Mechelen en Maastricht naar Keulen. De kleine Nete fungeerde in deze periode als een belangrijke waterweg. De plaats groeide snel uit tot een centrum van economische welvaart door zijn centrale ligging in het hertogdom Brabant en er vestigden zich verschillende geestelijke instellingen. Van eind 13de eeuw tot de 16de eeuw zorgde de

lakennijverheid, gericht op de Europese markt, voor economische welvaart. Van 1356 tot 1406, toen Antwerpen bij het graafschap Vlaanderen hoorde, was Herentals de hoofdplaats van het markgraafschap Antwerpen. Van 1576 tot 1584 bezetten Staatse troepen (leger van de Zeven Verenigde Nederlanden) de stad die in de volgende eeuwen als garnizoenstad meermaals te lijden had onder bezettingen en inkwartieringen, dit betekende een economische neergang voor Herentals. In de 16de eeuw kende de stad nog een relatieve bloei als belangrijk bleek- en exportcentrum van linnen. Tijdens de Boerenkrijg trad de stad voor korte tijd op het voorplan tot de slag bij Herentals een einde maakte aan de bezetting door de Boeren (23-28 oktober 1798). Uit de historische kaarten is afgeleid dat het plangebied mogelijk reeds bebouwd zou zijn geweest vanaf ca. 1550. Deze bebouwing bevindt zich voornamelijk aan de straatkant (huidige Nederrij). De achterkant wordt hierbij vermoedelijk gebruikt als moestuintjes. Deze tuinen raken ieder geval vanaf 1979 bebouwd. De kans op het aantreffen van eventuele funderingen uit de postmiddeleeuwen, nieuwe tijd is in eerste instantie vrij groot. Echter is uit een plaatsbezoek afgeleid dat er kelders aanwezig zijn tot ca. 2 m -mv. Daarnaast zijn er funderingen aanwezig tot ca. 80 cm -mv. En is er een verstoring van ca. 85 cm -mv aanwezig ter hoogte van de zijgevel van gebouw nr. 121. De aanwezigheid van intacte archeologische resten ter hoogte van de groenzone en verharding aan de achterzijdes van gebouwen nr. 117 en 119 is er echter wel.

De omgeving rond het projectgebied bevindt zich volgens het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (DHM) tussen 10 en 18 m + TAW. Het plangebied ligt hierbij in een lager gelegen gebied, namelijk in de vallei van de Kleine Nete. Deze waterloop situeert zich op ca. 160 m ten noorden van het plangebied. De Kleine Nete situeert zich tussen twee hoger gelegen gebied of dekzandruggen. Deze bevinden zich ten noorden en ten zuiden van het plangebied. Op microschaal situeert het plangebied tussen 13 en 14 m + TAW. Het loopt op naar de straatkant toe. Bekeken vanuit groter perspectief lijkt het plangebied op een kleine verhoging te liggen ten opzichte van de nabije omgeving. Op de bodemkaart van Vlaanderen is de bodem in het plangebied gekarteerd als een OB-bodem (bebouwde zone). Mogelijk kunnen een Sep3-bodem en/of een Zdp-bodem aanwezig zijn, aangezien deze bodemtypes aan weerszijden van het plangebied liggen. Dit zijn enerzijds een natte lemige zandbodem zonder profiel (Sep3-bodemserie) en anderzijds een matig droge tot matig natte zandbodem zonder profiel (ZDP-bodemserie). Deze bodemseries komen overeen met wat de Quartairgeologische kaarten vaststellen, namelijk fluviatiele en kleiige tot venige afzettingen. Mogelijk heeft vroeger de loop van de Kleine Nete doorheen het plangebied gestroomd. Op basis van de aardkundige ligging is het eventueel mogelijk dat steentijdresten aangetroffen kunnen worden. Echter door de huidige bebouwing zullen deze niet meer intact voorkomen.

De controleboringen hebben in eerste instantie aangetoond dat de bodem vrij verstoord is in het plangebied.

Het plangebied kent geen archeologische en historische gegevens. De ruime omgeving van het plangebied kent enkele vondstlocaties. De CAI-meldingen hebben betrekking op historische constructies uit de voornamelijk de late middeleeuwen en nieuwe tijd (16de, 17de en 18de eeuw). Het betreft mogelijk een toren, kapellen, een gasthuis, een klooster, een pastorie, een begijnhof, een kerk, een gracht, wallen, aardewerk en twee constructies uit de Spaanse periode. De grachten, wallen en mogelijk de toren behoren tot de vroegere stadsomwalling. Ook veenwinning en een bronzen pot (102283) zijn aangetroffen, maar onbekend is hiervan de datering. Het gasthuis (113145) situeert zich net ten noorden van het plangebied en wordt reeds op de Deventerkaart afgebeeld. Archeologische resten uit de steentijd, metaaltijden, Romeinse periode en vroege middeleeuwen worden niet weergegeven in de CAI. Dit wilt echter niet zeggen dat deze niet aanwezig zouden kunnen zijn. Door weinig archeologisch onderzoek met ingreep in de bodem is het mogelijk dat deze nog niet onderzocht zijn. Archeologische resten uit deze perioden kunnen mogelijk door de huidige bebouwing reeds verstoord zijn.

De opdrachtgever plant op het terrein de bovengrondse sloop van de gebouwen om nadien een bovengrondse parking met groenzone en riolering aan te leggen. De aard en omvang van de ingrepen worden hieronder beschreven. De aanleg van de bovengrondse parking zal bestaan uit nieuwe klinkerverharding (Fig. 25 en 26). De nieuwe verharding zal zich situeren op een diepte van ca. 80 cm -mv. De nieuwe bovengrondse parking zal een oppervlakte hebben van ca. 606,15 m². De groenzone zal men aan de oostelijke en zuidelijke zijde van de parking aanleggen. Ook zal er een riolering worden aangelegd, vermoedelijk op een maximale diepte van 3 m -mv. Deze zal worden aangesloten op de openbare riolering van de Nederrij. In een tweede fase, waarvoor men een nieuwe omgevingsvergunning zal indienen, zal men een ondergrondse parking voorzien. De bestaande ondergrondse parking die zich ten noorden van het plangebied bevindt, zal worden doorgetrokken. Voor deze werkzaamheden dient een nieuwe archeologienota opgemaakt te worden.

Op basis van bovenstaande gegevens is er een lage tot matige verwachting voor steentijdresten, alsook voor archeologische resten vanaf de metaaltijden tot en met de volle middeleeuwen. Er geldt momenteel een hoge archeologische verwachting voor het aantreffen van eventuele funderingen van bebouwing uit de middeleeuwen en nieuwe tijd met de vermoedelijke aanwezigheid van afval- en beerputten-, alsook waterkuilen, etc. Mogelijk kunnen deze resten ter hoogte van de vrij recente kelders aanwezige kelders niet meer aanwezig zijn.

1.5.3 Potentieel op kennisvermeerdering

Op basis van bovenstaande archeologische verwachting kan een potentieel op kennisvermeerdering geformuleerd worden.

Gelet op het ontbreken van grootschalige archeologische onderzoeken in de omgeving van het plangebied, is er een hoog potentieel op kennisvermeerdering aanwezig. Er geldt momenteel een hoge archeologische verwachting voor het aantreffen van eventuele funderingen van bebouwing uit de middeleeuwen en nieuwe tijd met de vermoedelijke aanwezigheid van afval- en beerputten-, alsook waterkuilen, etc. Mogelijk kunnen deze resten ter hoogte van de vrij recente kelders aanwezige kelders niet meer aanwezig zijn.

1.5.4 Afweging noodzaak verder vooronderzoek

Na een uitgebreide bureaustudie waarbinnen historische, cartografische, geologische, geografische en bodemkundige bronnen werden onderzocht en teruggekoppeld aan het hedendaagse terreingebruik en de bouwplannen van de opdrachtgever, kan geconcludeerd worden dat tot op heden onvoldoende informatie gegenereerd is om de mogelijke impact van de bouw van het appartementsgebouw op een eventueel archeologisch vondsten- en sporenbestand aan te tonen.

Uit bovenstaande onderzoek kan niet met zekerheid gesteld worden dat er één of meerdere, goed bewaarde, archeologische sites aanwezig zijn. Gelet op de gekende gegevens uit de omgeving van het plangebied is de kans aanwezig dat in het plangebied verschillende archeologische niveaus (al dan niet bouwniveaus) aanwezig zullen zijn.

Daarom moeten volgende vragen beantwoord kunnen worden:

Bodem

- Welke bodemhorizonten worden in de boringen of profielen aangetroffen en wat is de genese ervan? Welke zijn de bodemprocessen die hiermee geassocieerd worden?
- Wat is de relatie tussen deze bodemhorizonten en het omliggende landschap?
- Vertegenwoordigen deze horizonten relevante archeologische niveaus?
- Indien deze horizonten relevante archeologische niveaus omvatten:
  - o Wat is de aard van dit niveau?
  - o Heeft dit niveau een duidelijke begrenzing?
  - o Kan dit niveau gedateerd worden?
  - o Zijn er aanwijzingen dat dit niveau geassocieerd kan worden met een archeologische site?
  - o Wat is de bewaringstoestand van dit niveau?
  - o Wat is de impact van de geplande graafwerken op dit niveau?

Sites uit de steentijden en vuursteenconcentraties

- Zijn er steentijdartefacten aanwezig?
- Is er een clustering in de steentijdartefacten aan te wijzen?
- Wat zijn de grenzen van de ruimtelijke spreiding(en) van de steentijdartefacten?
- Wat is de datering van de artefacten?

Sporenbestand

- Zijn er sporen aanwezig? Wat is de aard en de datering van de sporen?
- Hoe is de bewaringstoestand van de sporen?
- Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?
- Behoren de sporen tot één of meerdere periodes?
- Wat is de relatie tussen de bodem, de archeologische sporen en de landschappelijke context?
- Kunnen archeologische vindplaatsen in tijd, ruimte en functie afgebakend worden (incl. de argumentatie)? Is er een relatie met omliggende vindplaatsen?
- Wat is de vastgestelde en verwachte bewaringstoestand van elke archeologische vindplaats?

- Wat is de waarde van elke vastgestelde archeologische vindplaats?
- Zijn er meerdere archeologische niveaus aanwezig? Zo ja, welk archeologisch niveau behoort tot welke periode?
- Is er de aanwezigheid van funderingen vanaf in ieder geval de 16de eeuw?

Impact geplande bodemingrepen

- Wat is de potentiële impact van de geplande ruimtelijke ontwikkeling op de waardevolle archeologische vindplaatsen?
- Voor waardevolle archeologische vindplaatsen die bedreigd worden door de geplande ruimtelijke ontwikkeling: hoe kan deze bedreiging weggenomen of verminderd worden (maatregelen behoud in situ)?

Motivatie en bepalingen mogelijk verder archeologisch onderzoek

- Voor waardevolle archeologische vindplaatsen die bedreigd worden door de geplande ruimtelijke ontwikkeling en die niet in situ bewaard kunnen blijven:
  - o Wat is de ruimtelijke afbakening (in drie dimensies) van de zones voor vervolgonderzoek?
  - o Welke aspecten verdienen bijzondere aandacht, zowel vanuit methodologie als aanpak voor het vervolgonderzoek?
- Welke vraagstellingen zijn voor vervolgonderzoek relevant?
- Zijn er voor de beantwoording van deze vraagstellingen natuurwetenschappelijke onderzoeken nodig? Zo ja, welke type staalnames zijn hiervoor noodzakelijk en in welke hoeveelheid?
- Wat is de financiële impact van eventueel vervolgonderzoek?

Volgens bovenstaande kan gesteld worden dat er niet voldoende informatie aanwezig is over de eventuele aan- of afwezigheid van archeologische sites. Er is wel voldoende informatie aanwezig om te beoordelen dat eventuele archeologische sites voldoende kenniswinst opleveren.

Gelet op de toekomstige bouw van een parking met groenaanleg over het gehele plangebied in de historische stadskern van Herentals is verder archeologisch vervolgonderzoek noodzakelijk. Eventuele archeologische waarden zullen door de aanleg van de parking onherroepelijk vernietigd worden.

Er wordt geopteerd om over het gehele terrein een proefputtenonderzoek uit te voeren. Dit onderzoek heeft tot doel een zicht te krijgen op de stratigrafische opbouw van de te onderzoeken zone. Het heeft betrekking op een site met een complexe verticale stratigrafie.

1.5.5 Samenvatting

Naar aanleiding van de aanvraag voor een omgevingsvergunning ter hoogte van de Nederrij 117, 119 en 121 in Herentals werd een archeologienota opgesteld. De opdrachtgever plant op het terrein een parkeerplaats met groenzone en riolering. De bestaande gebouwen zullen bovengronds gesloopt worden. In eerste instantie is er een archeologische verwachting voor het aantreffen van oude funderingen en sporen (beerputten, afvalputten, etc.) uit ca. 1150. Echter zullen de oude funderingen reeds niet meer aanwezig zijn ter hoogte van de kelders. Verder is de kans op het aantreffen van de sporen mogelijk nog aanwezig ter hoogte van de groenzone en verharding achter gebouwen nr. 117-119. Momenteel is uit het bureauonderzoek gebleken dat er nog onvoldoende informatie beschikbaar is voor het vaststellen van al dan niet de aan-/afwezigheid van een archeologische site. Hiervoor is verder archeologisch vervolgonderzoek onder de vorm van een proefputtenonderzoek noodzakelijk.

2 Lijst met figuren

Figuur 1: Plangebied op topografische kaart	2
Figuur 2: Plangebied op kadasterkaart (GRB).....	3
Figuur 3: Plangebied met weergave huidige bodemverstoringen op orthofoto uit 2017	8
Figuur 4: Plangebied met weergave van ondergrondse kelder op orthofoto uit 2017	9
Figuur 5: Gebouwen nr. 117, 119 en 121 (© J. Verrijckt Archeologie & advies bvba).....	10
Figuur 6: Keldertrap gebouw nr. 117 (© J. Verrijckt Archeologie & advies bvba).....	10
Figuur 7: Kelder gebouw nr. 117: detail 1 (© J. Verrijckt Archeologie & advies bvba)	11
Figuur 8: Kelder gebouw nr. 117: detail 2 (© J. Verrijckt Archeologie & advies bvba)	11
Figuur 9: Kelder gebouw nr. 117: detail 3 (© J. Verrijckt Archeologie & advies bvba)	12
Figuur 10: Kelder gebouw nr. 119: detail 1 (© J. Verrijckt Archeologie & advies bvba)	12
Figuur 11: Kelder gebouw nr. 119: detail 2 (© J. Verrijckt Archeologie & advies bvba)	13
Figuur 12: Kelder gebouw nr. 119: detail 3 (© J. Verrijckt Archeologie & advies bvba)	13
Figuur 13: Kelder gebouw nr. 119: detail 4 (© J. Verrijckt Archeologie & advies bvba)	14
Figuur 14: Achterzijde gebouw nr. 119 (© J. Verrijckt Archeologie & advies bvba).....	14
Figuur 15: Loods aan gebouw nr. 119: detail 1(© J. Verrijckt Archeologie & advies bvba)	15
Figuur 16: Loods aan gebouw nr. 119: detail 2(© J. Verrijckt Archeologie & advies bvba)	15
Figuur 17: Loods aan gebouw nr. 119: detail 3(© J. Verrijckt Archeologie & advies bvba)	16
Figuur 18: Binnenkant loods: detail 1(© J. Verrijckt Archeologie & advies bvba).....	17
Figuur 19: Binnenkant loods: detail 2(© J. Verrijckt Archeologie & advies bvba).....	17
Figuur 20: Groenzone aan gebouw nr. 117 (© J. Verrijckt Archeologie & advies bvba)	18
Figuur 21: Verharding (betonnen plaat) in de groenzone aan gebouw nr. 117 (© J. Verrijckt Archeologie & advies bvba)	18
Figuur 22: Groenzone, verharding en steenslag aan de achterzijde van gebouw nr. 117 en 119 (© J. Verrijckt Archeologie & advies bvba)	19
Figuur 23: Bakstenen in de groenzone aan gebouw nr. 117 (© J. Verrijckt Archeologie & advies bvba)	19
Figuur 24: Zijgevel gebouw nr. 121 (groenzone met verharding) (© J. Verrijckt Archeologie & advies bvba) ..	20
Figuur 25: Plangebied met weergave van toekomstige inplanting op orthofoto uit 2017	21
Figuur 26: Plangebied met weergave van toekomstige inplanting.....	22
Figuur 27: Plangebied op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen II (DHM II)	24
Figuur 28: Plangebied op het DHM: ingezoomd detail.....	25
Figuur 29: Plangebied op de Tertiairgeologische kaart	28
Figuur 30: Plangebied op de Quartairgeologische kaart 1/200.000	29
Figuur 31: Kenmerken van de Quartairgeologische kaart 1/200.000 betreffende het plangebied	30
Figuur 32: Plangebied op de Quartairgeologische kaart 1/50.000	31
Figuur 33: Kenmerken van de Quartairgeologische kaart 1/50.000 betreffende het plangebied	32
Figuur 34: Plangebied op de bodemkaart van Vlaanderen	33
Figuur 35: Plangebied met weergave controleboringen op orthofoto uit 2017	34
Figuur 36: Controleboring 2 (© J. Verrijckt Archeologie & advies bvba)	35
Figuur 37: Plangebied op de Jacob Van Deventerkaart.....	38
Figuur 38: Plangebied op de Ferrariskaart	39
Figuur 39: Plangebied op het Primitief Kadaster	40
Figuur 40: Plangebied op de Vandermaelenkaart.....	41
Figuur 41: Plangebied op de Atlas der Buurtwegen	42
Figuur 42: Plangebied op de historische topografische kaart uit 1873	43
Figuur 43: Plangebied op de historische topografische kaart uit 1904	44
Figuur 44: Plangebied op de historische topografische kaart uit 1939	45
Figuur 45: Plangebied op de historische topografische kaart uit 1969	46
Figuur 46: Plangebied op de orthofoto uit 1971	47
Figuur 47: Plangebied op de orthofoto uit 1979-1990.....	48
Figuur 48: Plangebied op de orthofoto uit 2005-2007.....	49
Figuur 49: Plangebied op de orthofoto uit 2012	50
Figuur 50: Burgerhuis	52
Figuur 51: Bouwplannen 1932 van gebouw nr. 117.....	53
Figuur 52: Bouwplannen 1964 van gebouw nr. 119.....	54

Figuur 53: Plangebied en omgeving met weergave van CAI op het DHM II 60

3 Lijst met tabellen

Tabel 1: Archeologische waarden in de CAI in de onmiddellijke omgeving van het plangebied..... 55

4 Plannenlijst

Plannenlijst Nederrij 117-119-121, Herentals		Projectcode bureauonderzoek 2019F209	
Plannummer		Figuur 1	
Type plan		Topografische kaart	
Onderwerp plan		Plangebied op topografische kaart.	
Aanmaakschaal		1:10.000	
Aanmaakwijze		Digitaal	
Datum		15/07/2019 (raadpleging)	
Plannummer		Figuur 2	
Type plan		Kadasterkaart	
Onderwerp plan		Plangebied op het GRB (kadasterkaart)	
Aanmaakschaal		1:500	
Aanmaakwijze		Digitaal	
Datum		15/07/2019 (raadpleging)	
Plannummer		Figuren 3 en 4	
Type plan		Orthofoto	
Onderwerp plan		Plangebied en gekende verstoringen op orthofoto uit 2017, alsook weergaven van kelders op GRB-kaart	
Aanmaakschaal		1:500	
Aanmaakwijze		Digitaal	
Datum		15/07/2019 (raadpleging)	
Plannummer		Figuren 5 t/m 24	
Type plan		Overzichts- en detailfoto's	
Onderwerp plan		Foto's van plangebied	
Aanmaakschaal		Onbekend	
Aanmaakwijze		Digitaal	
Datum		05/07/2019	
Plannummer		Figuren 25 en 26	
Type plan		Orthofoto	
Onderwerp plan		Plangebied en toekomstige inplanting op orthofoto uit 2017 en doorsnede van bestaande ondergrondse parking + weergave toekomstige werkzaamheden	
Aanmaakschaal		1:500	
Aanmaakwijze		Digitaal	
Datum		15/07/2019 (raadpleging)	
Plannummer		Figuur 27	
Type plan		Digitaal Hoogtemodel	
Onderwerp plan		Plangebied en omgeving op DHM Vlaanderen II	

Aanmaakschaal	1:10.000
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	15/07/2019 (raadpleging)
Plannummer	Figuur 28
Type plan	Digitaal Hoogtemodel
Onderwerp plan	Plangebied op DHM Vlaanderen II: ingezoomd detail
Aanmaakschaal	1:2.500
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	15/07/2019 (raadpleging)
Plannummer	Figuur 29
Type plan	Geologische kaart
Onderwerp plan	Plangebied op Tertiairgeologische kaart
Aanmaakschaal	1:10.000
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	15/07/2019 (raadpleging)
Plannummer	Figuren 30 en 31
Type plan	Geologische kaart
Onderwerp plan	Plangebied op Quartairgeologische kaart 1/200.000 en kenmerken
Aanmaakschaal	1:200.000
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	15/07/2019 (raadpleging)
Plannummer	Figuren 32 en 33
Type plan	Geologische kaart
Onderwerp plan	Plangebied op Quartairgeologische kaart 1/50.00 en kenmerken
Aanmaakschaal	1:50.000
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	15/07/2019 (raadpleging)
Plannummer	Figuren 34 t/m 36
Type plan	Geologische kaart
Onderwerp plan	Plangebied op bodemkaart, controleboringen op orthofoto uit 2017 en detailfoto van controleboring 2
Aanmaakschaal	1:2.500 en 1:250
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	15/07/2019 (raadpleging)
Plannummer	Figuur 37
Type plan	Historische kaart
Onderwerp plan	Plangebied op Deventerkaart
Aanmaakschaal	1:2.500
Aanmaakwijze	Analoog
Aanmaakdatum	Ca. 1550
Datum	15/07/2019 (raadpleging)
Plannummer	Figuur 38
Type plan	Historische kaart

Onderwerp plan	Topografische kaart van de Oostenrijkse Nederlanden, opgeteld door Joseph de Ferraris
Aanmaakschaal	1:2.500
Aanmaakwijze	Analoog
Aanmaakdatum	1771-1778
Datum	15/07/2019 (raadpleging)
Plannummer	Figuur 39
Type plan	Historische kaart
Onderwerp plan	Plangebied op Primitief Kadaster
Aanmaakschaal	1:500
Aanmaakwijze	Analoog
Aanmaakdatum	1830-1834
Datum	15/07/2019
Plannummer	Figuur 40
Type plan	Historische kaart
Onderwerp plan	Topografische kaart, opgesteld door Philippe Vandermaelen
Aanmaakschaal	1:2.500
Aanmaakwijze	Analoog
Aanmaakdatum	1846-1854
Datum	15/07/2019 (raadpleging)
Plannummer	Figuur 41
Type plan	Historische kaart
Onderwerp plan	Atlas der Buurtwegen
Aanmaakschaal	1:2.500
Aanmaakwijze	Analoog
Aanmaakdatum	1843-1845
Datum	15/07/2019 (raadpleging)
Plannummer	Figuur 42 t/m 45
Type plan	Historische kaart
Onderwerp plan	Plangebied op topografische historische kaarten 1873, 1904, 1939 en 1969
Aanmaakschaal	1:2.500
Aanmaakwijze	Analoog
Aanmaakdatum	1842-1879
Datum	15/07/2019 (raadpleging)
Plannummer	Figuur 46 t/m 49
Type plan	Historische kaart
Onderwerp plan	Plangebied op orthofoto's 1971, 1979-1990, 2005-2007 en 2012
Aanmaakschaal	1:1.500
Aanmaakwijze	Digitaal
Aanmaakdatum	1971, 1979-1990, 2005-2007 en 2012
Datum	15/07/2019
Plannummer	Figuur 50 t/m 52
Type plan	Overzichts- en detailfoto's
Onderwerp plan	Foto van gebouw nr. 117, bouwplannen van 1932 en 1964 van gebouwen nr. 117 en 119

Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal en analoog
Datum	24/06/2019
Plannummer	Figuur 53
Type plan	CAI
Onderwerp plan	Plangebied met weergave CAI op DHM
Aanmaakschaal	1:2.500
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	15/07/2019

5 Bibliografie

Literatuur

AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED, 2016. *Code van goede praktijk voor de uitvoering van en rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en het gebruik van metaaldetectoren (versie 2.0)*, Brussel.

AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED, 2017. Geoportaal. Available at: <https://geo.onroerenderfgoed.be>.

AGIV, 2018a. AGENTSCHAP GEOGRAFIE INFORMATIE VLAANDEREN: Topografische Kaart NGI 1:10000 raster, klassieke reeks. Available at: <http://www.geopunt.be>.

AGIV, 2018b. AGENTSCHAP GEOGRAFIE INFORMATIE VLAANDEREN: Digitaal Hoogte Model.

AGIV, 2018c. AGENTSCHAP GEOGRAFISCHE INFORMATIE VLAANDEREN: Bodemerosiekaart. Available at: <http://www.geopunt.be>.

AGIV, 2018d. AGENTSCHAP GEOGRAFISCHE INFORMATIE VLAANDEREN: Grootschalig Referentiebestand (GRB).

AGIV, 2018e. AGENTSCHAP GEOGRAFISCHE INFORMATIE VLAANDEREN: Orthofotomozaïek, middenschalig, winteropnamen, kleur, meest recent, Vlaanderen. Available at: <http://www.geopunt.be>.

Anon, 2018. Tourisme Diest. Available at: <https://www.toerismediest.be/page-1/stad-diest/geschiedenis-van-diest/>.

BEYAERT, M. et al., 2006. *België in kaart. De evolutie van het landschap in drie eeuwen cartografie*, Brussel: Uitgeverij Lannoo.

CAI, 2018. Centraal Archeologisch Inventaris. Available at: <http://cai.onroerenderfgoed.be/>.

CARTESIUS, 2018. Cartesius. Available at: www.cartesius.be.

GOOLAERTS, S. en K. BEERTEN. 2006. *Toelichting bij de Quartairgeologische kaart*. Kaartblad 16: Lier, Leuven.

DOV VLAANDEREN, 2018a. Databank Ondergrond Vlaanderen, Bodemkaart. Available at: <https://www.dov.vlaanderen.be/portaal/?module=public-bodemverkenner#ModulePage>.

DOV VLAANDEREN, 2018b. Databank Ondergrond Vlaanderen, Neogeen/paleogeen (Tertiair). Available at: <https://www.dov.vlaanderen.be/portaal/?module=public-bodemverkenner#ModulePage>.

DOV VLAANDEREN, 2018c. Databank Ondergrond Vlaanderen, Quartair. Available at: <https://www.dov.vlaanderen.be/portaal/?module=public-bodemverkenner#ModulePage>.

GEOPUNT, 2018a. GEOPUNT VLAANDEREN.

GEOPUNT, 2018b. GEOPUNT VLAANDEREN: Atlas der Buurtwegen Vlaanderen (ca1840). Available at: <http://www.geopunt.be>.

GEOPUNT, 2018c. GEOPUNT VLAANDEREN: Ferrariskaart (1777). Available at: <http://www.geopunt.be>.

GEOPUNT, 2018d. GEOPUNT VLAANDEREN: Kaart Vandermaelen (1846-1854). Available at: <http://www.geopunt.be> [Accessed August 2, 2016].

GEOPUNT, 2018e. GEOPUNT VLAANDEREN: Popp-kaart Vlaanderen (1842-1879). Available at: <http://www.geopunt.be>.

GEOPUNT, 2018f. Toelichting: Atlas Der Buurtwegen (1843-1845). Available at: <http://www.geopunt.be/catalogus/datasetfolder/8264f16f-45d2-4eae-bc77-f003c7830b20>.

GEOPUNT, 2018g. Toelichting: Vandermaelen (1846-1854). Available at: <http://www.geopunt.be/catalogus/datasetfolder/93795cd6-66d3-4310-83b2-5443adfee403>.

IOE, 2018. Inventaris Onroerend Erfgoed. Available at: <https://inventaris.onroerenderfgoed.be>.

KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK VAN BELGIË, 2016. Toelichting: Ferraris (kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden). Available at: http://belgica.kbr.be/nl/coll/cp/cpFerraris_nl.html.

VANDER GINST, V. *Archeologienota: Het bureauonderzoek aan de Wolstraat-Bruchtstraat te Herentals*. Tienen, 2017.

VERRIJCKT, J.e.a. *Archeologienota: Het bureauonderzoek aan het Begijnhofpark te Herentals*. Kessel-lo, 2016.

Websites

<https://nl.wikipedia.org/wiki/>

<https://www.cartesius.be/CartesiusPortal/>

Het Rijksarchief in België. Kadaster. Primitieve Plannen. (https://search.arch.be/nl/zoeken-naar-archieven/zoekresultaat/inventaris/rabscan/eadid/BE-A0550_007345_007065_DUT/inventarisnr/100734500706519549/level/file/scan-index/-19/foto/550_0001_000_00009_000_0_0001)

<http://verpoorten-verf.be/kleinhandel/voorstelling.html>

<https://www.azherentals.be/over-az-herentals>

Andere

Contact met het stadsarchief van Herentals

IOED Land van Nete en Aa (Kempens Karakter)

Plaatsbezoek op vrijdag 05/07/2019

6 Bijlagen

190522 – OCMW Nederrij 121

190522 - Verpoorten Foto's Nederrij 117 119

AIM0122_PR179_AB_I_N_01_0

AIM0122_PR179_BA_S_B_01_0

AIM0122_PR179_I_N_01_0

AIM0122_PR179_OMV_I_N_01_0

AIM0122_PR179_OMV_P_N_01_0

PastedGraphic-1